

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Klavdija Sagadin

**TERORISTIČNI NAPAD V BESLANU
Diplomsko delo**

Ljubljana, 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Klavdija Sagadin

Mentor: red. prof. dr. Marjan Malešič

**TERORISTIČNI NAPAD V BESLANU
Diplomsko delo**

Ljubljana, 2007

Mentorju red.prof.dr. Marjanu Malešiču se zahvaljujem za napotke in pomoč pri izdelavi diplomskega dela.

Posebna zahvala gre vama, mami in ati, da sta me podprla pri izbiri študija in za vso pomoč in vzpodbudne besede skozi študij.

Marko, zahvaljujem se ti za vso potrpežljivost, pomoč, nasvete, vzpodbudo pri študiju in da si bil ob meni v trenutkih, ko sem te potrebovala.

Za vso vzpodbudo in vprašanja »kdaj prideš domov«, se zahvaljujem sestri Patriciji in omi.

Sabina, hvala ti, da je bilo guljenje šolskih klopi prijetnejše in zabavnejše ter za nesebično pomoč in prijateljstvo, ki mi veliko pomeni.

TERORISTIČNI NAPAD V BESLANU

Z razpadom Sovjetske zveze je prišlo do političnega nasilja in etničnih konfliktov v Ruski federaciji in njenih republikah. Čečenom s političnim dialogom z Rusko federacijo ni uspelo doseči neodvisnosti. Čečenski uporniki pričnejo opozarjati svetovno javnost in rusko vlado na svoje zahteve po neodvisnosti s terorističnimi napadi. Med slednje spada napad v Beslanu do katerega je prišlo 1. septembra 2004. Diplomsko delo v prvem delu predstavlja teoretični okvir za proučevanje terorizma. V nadaljevanju sledi študija primera terorističnega napada 1. septembra v Beslanu. Za lažje razumevanje vzrokov za napad diplomsko delo predstavi kratko zgodovino in značilnosti Severne Osetije in Čečenije. Sledi opis sodelujočih ruskih sil v reševanju talcev in zakaj pri tem niso bile uspešne. Predstavljeno je dogajanje od 1. – 3. septembra ter odgovornost ruskih oblasti in preiskave, ki so sledile. Predstavljeni so ukrepi, ki so bili sprejeti s strani ruskih oblasti. Slednje so pričele z aktivnejšim bojem proti terorizmu s spremembami v varnostnoobveščevalnem sistemu Ruske federacije. Zaključek je namenjen ovrednotenju terorističnega napada s teoretičnega okvira ter preverjanju postavljenih hipotez.

KLJUČNE BESEDE: TERORIZEM, TERORISTIČNI NAPAD, BESLAN

TERRORIST ATTACK IN BESLAN

Decay of Soviet Union led to political violence and ethnical conflict in Russian Federation and its republics. Chechens failed to achieve independancy by means of political dialougue with Russian Federation. Chechen rebels began to use terrorist attack as a mean of rising attention of world public and russian government to chechen's demand for independancy. Attack in Beslan on 1. september 2004 is one of the attacks.

Following text is concentrated on theory of terrorism and case study of terrorist attack in Beslan on the 1. september 2004. For better understanding of the causes for attack, short history and characteristics of North Osetia and Chechnya are presented. Description of russian forces, involved in hostage rescue and failure in their mission are stated. Happening between first and third of september in Beslan is presented. Following inspections, security measurements, accepted by russian government and changes of intelignce system of Russian federation are analyzed. At the end hypothesis are verified.

KEY WORDS: TERRORISM, TERRORIST ATTACK, BESLAN

KAZALO:

1. UVOD	8
2. METODOLOŠKO – HIPOTETIČNI OKVIR	10
2.1 OPREDELITEV PREDMETA IN CILJEV PROUČEVANJA	10
2.2 HIPOTEZE	10
2.3 METODOLOŠKI PRISTOP	11
2.4 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	11
3. TERORIZEM	13
3.1 OPREDELITEV TERORIZMA	14
3.2 ZNAČILNOSTI TERORIZMA	16
3.3 VRSTE TERORIZMA	18
3.3.1 Nacionalistični terorizem	18
3.3.2 Ideološki terorizem	19
3.3.2.1 Terorizem leve	19
3.3.2.2 Terorizem desnice	19
3.3.3 Verski terorizem	20
3.3.4 »Single – issue« terorizem	20
3.3.5 Državni terorizem	20
3.4 POJAVNE OBLIKE TERORIZMA	21
3.5 OROŽJE TERORISTOV	22
3.6 MOTIVI IN VZROKI ZA TERORIZEM	23
3.6.1 Tipi motivacij:	24
3.6.1.1 Racionalna motivacija	24
3.6.1.2 Psihološka motivacija	25
3.6.1.3 Kulturna motivacija	25
3.7 TERORIZEM V PRIHODNOSTI	26
4. ZGODOVINSKE IN GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI PREUČEVANEGA OBMOČJA	29
4.1 SEVERNA OSETIJA	29
4.1.1 Značilnosti Severne Osetije	29
4.1.2 Zgodovinski oris Severne Osetije	31
4.1.2.1 Beslan	32
4.2 ČEČENIJA	33
4.2.1 Značilnosti Čečenije	33
4.2.2 Zgodovinski oris Čečenije	34
4.2.3 Pomen Čečenije za Rusijo	38
5. RUSKE SILE	39
5.1 RUSKE VOJAŠKE ENOTE - SPETZNAZ GRU	40
5.2 ZVEZNA VARNOSTNA SLUŽBA – FSB	40
5.2.1 Alpha	41
5.2.2 Vypel	41
5.3 MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE - MVD	42
5.3.1 OMON	42
5.4 MINISTRSTVO ZA CIVILNO OBRAMBO, IZREDNE RAZMERE IN ODPRAVLJANJE POSLEDIC NARAVNIH NESREČ – EMERCOM	42
6. TERORISTIČNI NAPAD V BESLANU	43
6.1 NAČRT TERORISTOV ZA BESLAN	43
6.1.1 Zahteve teroristov	45
6.1.2 Žrtve napada	45

6.2	OPIS DOGANJA V BESLANU OD 1. - 3. SEPTEMBRA 2004.....	47
6.2.1	1. dan: 1. september.....	47
6.2.2	2. dan: 2. september.....	49
6.2.3	3. dan: 3. september.....	50
7.	ANALIZA PO TERORISTIČNEMU NAPADU V BESLANU	54
7.1	ODGOVORNOST RUSKIH OBLASTI IN PREISKAVA	54
7.2	VPLIV NAPADA NA TERORISTIČNO ORGANIZACIJO.....	57
7.3	UKREPI SPREJETI S STRANI RUSKIH OBLASTI PO TERORISTIČNEMU NAPADU V BESLANU	60
8.	ZAKLJUČEK	63
9.	VIRI IN LITERATURA	66
9.1	KNJIGE	66
9.2	ČLANKI IZ ZBORNIKOV, ENCIKLOPEDIJ IN SLOVARJEV.....	67
9.3	ČLANKI IZ REVIJ IN ČASOPISOV	67
9.4	INTERNETNI VIRI	68

KAZALO SLIK:

Slika 4.1.1.1:	Zemljevid Severne Osetije	29
Slika 4.1.1.2:	Zemljevid Severnega Kavkaza.....	30
Slika 4.1.2.1.3:	Beslan.....	33
Slika 6.2.2.4:	Načrt šole v Beslanu.....	50
Slika 6.2.3.4:	Porušena streha na šoli	52
Slika 6.2.3.6:	Položaj enot Alpha in Vympel	53
Slika 7.2.7:	Šamil Basajev	57
Slika 7.2.8:	Obsojeni terorist Nurpašij Kulajev.....	60

KRATICE

ASSR – *Avtonomna sovjetska socialistična republika*

ETA – *Baskovska separatistična organizacija*

FSB – *Zvezna varnostna služba*

GRU – *Ruska vojaška obveščevalna služba*

IRA – *Irska republikanska armada*

MVD – *Ministrstvo za notranje zadeve*

KGB – *Odbor za državno varnost nekdanje SZ*

KOV – *Kopenska vojska*

OMON – *Odred specialnih policijskih sil*

PKK – *Kurdska delavska stranka*

PLO – *Palestinska osvobodilna organizacija*

SZ – *Sovjetska zveza*

ZDA – *Združene države Amerike*

1. UVOD

Na prvi pogled se zdi, da je terorizem zaradi množičnih napadov različnih terorističnih skupin, predvsem na civilne cilje, pojav 20. stoletja. Vendar je terorizem prisoten v zgodovini človeštva od začetka našega štetja. Skozi čas so se oblikovale različne vrste terorizma, katerih osnova je motiv terorističnih skupin. Pri reševanju etničnih, nacionalnih in verskih problemov se nekatere skupine zatekajo tudi k terorizmu, da bi vlade opozorile na svoje probleme. Dogodki, kot je napad na ZDA septembra 2001, napad na nočna kluba na Baliju oktobra 2002, zajetje talcev v gledališču Nord - Ost v Moskvi novembra 2002, napad na podzemno železnico marca 2004 v Madridu, zajetje talcev v Beslanu septembra 2004 ter napad na podzemno železnico v Londonu julija 2005, nakazujejo terorizem kot pomemben problem, ki predstavlja grožnjo nacionalni in mednarodni varnosti. Vpliva na preoblikovanje nacionalnovarnostnih sistemov držav (na primer ZDA so preoblikovale celoten nacionalnovarnostni sistem v luči boja proti terorizmu) in na vodenje notranje in/ali zunanje politike. Prezelj (2006:18) ugotavlja, da je terorizem po 11. septembru leta 2001 očitno postal prioritizirana grožnja varnosti, na kar kažejo tudi nacionalnovarnostne politike mednarodnih organizacij (NATO, EU, OVSE, Svet Evrope in ZN). Varnostna strategija EU postavlja ogrožanje evropske varnosti s strani terorizma na prvo mesto. Prav tako je boj Nata in OVSE-ja ključna naloga proti terorizmu.

Terorizem ni filozofija ali gibanje, ampak je premišljeno in natančno načrtovano dejanje ter sredstvo za doseganje ciljev.

Pojavne oblike, ki jih teroristi uporabljajo za doseg ciljev, so običajno ugrabitve, atentati, bombni napadi, samomorilski napadi, požiganje, ugrabitev letal (kot se je to zgodilo 11. septembra 2001 v ZDA ter 10. avgusta 2006, ko so teroristi poskusili ugrabiti in razstreliti letalo v Veliki Britaniji, ampak jim to na srečo ni uspelo), uničevanje lastnine, pokol nedolžnih ljudi.

V zadnjih desetih letih so žrtve v večjem številu civilisti, ti pa nimajo veliko skupnega s politiko teroristov. V 70. in 80. letih 20. stoletja so bili žrtve terorizma predvsem kralji in kraljice, predsedniki, generali, vladni ministri in druge pomembne politične osebe.

V času hladne vojne je prevladoval ideološki terorizem, ki je bil levo ali desno politično usmerjen. V današnjem času prevladujeta nacionalistični in verski terorizem.

Z razpadom Sovjetske zveze in nastankom Ruske federacije je prišlo do političnega nasilja in etničnih konfliktov v Ruski federaciji in njenih republikah. Posamezni narodi, kot na primer

Čečeni, so težili k samostojnosti, vendar so po vojaškem posredovanju ostali znotraj Ruske federacije. Čečeni so se za reševanje svojega problema zatekli k terorizmu. Napadi čečenskih teroristov so usmerjeni predvsem na civiliste (napadi na stanovanjske objekte, gledališča, šole, trgovine), čeprav slednji predstavljajo sekundarni cilj, je ruska vlada njihov primarni cilj. Ruska vlada se zaveda strateškega pomena Čečenije, prav tako želi obvladovati čečenske upornike in vzdrževati mir na Severnem Kavkazu. Ostalemu svetu želi pokazati, da obvladuje etnične in verske probleme. Ruska vlada je sprejela vrsto protiterorističnih ukrepov in reorganizirala službe za boj proti terorizmu.

S svojim delom sem želela poiskati in pojasniti vzroke terorističnega napada v Beslanu. Vodilo me je vprašanje, zakaj so se čečenski teroristi odločili zajeti šolo v Beslanu, zakaj so bili njihov cilj otroci. Le kaj so hoteli s tem doseči? Prav tako me je zanimalo, kdo so bili akterji tega terorističnega dejanja, kako je ta primer vplival na rusko politiko in kako so se ruske oblasti odzvale na dogajanje v šoli. Za lažje razumevanje sem v prvem delu svoje naloge opredelila terorizem s teoretičnega vidika in nato v drugem delu preko študije primera osvetlila teroristični napad v Beslanu.

2. METODOLOŠKO – HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 OPREDELITEV PREDMETA IN CILJEV PROUČEVANJA

Predmet proučevanja mojega diplomskega dela je terorizem in teroristični napad v Beslanu.

Diplomsko delo je sestavljeno iz teoretične zasnove in študije primera. V okviru prve so predstavljene definicije terorizma, njegove značilnosti, vrste, pojavne oblike, vzroki in motivi ter razmišljanje o prihodnosti terorizma. Hkrati teoretična zasnova predstavlja osnovo za študijo primera terorističnega napada 1. septembra leta 2004 v Beslanu. Za lažje razumevanje vzrokov za napad in njegovih akterjev, so predstavljene zgodovina in značilnosti Severne Osetije in Čečenije. V nadaljevanju so predstavljene ruske sile, ki so sodelovale pri reševanju talcev ter parlamentarna preiskava o dogajanju v Beslanu.

Sledi pregled odvijanja reševanja talcev od 1.-3. septembra leta 2004.

Namen moje naloge je ugotoviti, kdo so bili akterji, pojasniti vzroke terorističnega dejanja v Beslanu ter odgovoriti na vprašanje, kakšna je odgovornost ruskih oblasti pri reševanju talcev.

2.2 HIPOTEZE

1. Vzrok za teroristični napad v Beslanu je v dolgotrajnem prizadevanju čečenskih upornikov, da Rusija prizna neodvisnost Čečenije, ki so jo Čečeni razglasili po razpadu SZ leta 1991.
2. Teroristični napad v Beslanu ni približal Čečenije k neodvisnosti in ni zamajal ruske politike do Čečenije.
3. Ob posredovanju ruskih varnostnih sil je zaradi slabe usklajenosti in organiziranosti enot, ki so izvajale reševanje talcev, prišlo do velikega števila žrtev.

2.3 METODOLOŠKI PRISTOP

Metode družboslovnega raziskovanja, ki sem jih uporabila pri svojem diplomskem delu, so:

- *Metoda analize vsebine relevantnih pisnih virov*¹ s področja terorizma in terorističnega napada v Beslanu.
- *Analiza sekundarnih virov* (knjig, člankov, internetnih člankov) je uporabljena pri opredeljevanju temeljnih pojmov, prav tako pri opisovanju terorizma in pri analizi terorističnega napada v Beslanu.
- *Deskriptivo metodo* sem uporabila pri opredeljevanju temeljnih pojmov, prav tako pri analiziranju terorizma in v študiji primera.
- *Zgodovinsko metodo* sem uporabila pri opisovanju Severne Osetije in Čečenije.
- *Študijo primero* sem uporabila pri natančnem kronološkem opisovanju terorističnega napada po dnevih v Beslanu. Ker sem se osredotočila na posamezno enoto analize, o kateri sem zbrala in analizirala podatke, sem uporabila *intenzivno zastavljeno raziskovanje*.

2.4 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

TERORIZEM

»Terorizem je strah vzbujajoča metoda ponavljajočega nasilnega delovanja s strani (pol)prikritih posamičnih skupinskih ali državnih akterjev iz specifičnih (idiosinkratičnih), kriminalnih in političnih razlogov, pri čemer neposredne tarče nasilja niso glavne tarče, ampak ponavadi naključne (priložnostne) ali selekcionirane (simbolične) tarče iz ciljne populacije in služijo kot generatorji sporočanja« (Schmid v Prezelj, 2006:20).

V International Military and Defence Encyclopedia je terorizem opredeljen kot »Zavestna uporaba sistematičnih akcij in groženj proti civilnim tarčam (ugrabitev talcev, letal) z

¹Največ težav se je nanašalo na zbiranje literature pri opisovanju terorističnega napada v Beslanu. Pogoste so bile razlike med zbranimi podatki, predvsem tistimi, ki so se nanašali na število talcev in teroristov. Imela sem jezikovne težave zaradi nerazumevanja ruskega jezika, zato sem uporabljala angleške prevode ruskih virov (predvsem časopisi in internetni viri). Naslednja težava je bila ponavljanje podatkov v različnih virih in njihova skopost. Zato je v študiji primera največkrat uporabljen vir knjiga Johna Giducka.

namenom, da se doseže čim večja odmevnost v javnosti, kar lahko pomaga pri uresničevanju širših političnih in družbenih ciljev« (Dupuy, 1993:665).

TERORIST

Terorist je oseba, ki izvaja dejanja terorizma; tisti, ki načrtuje terorizem in tisti, ki je aktiven član operativne teroristične skupine (Sobel, 1978:11).

ČEČENSKI UPORNIKI IN ČEČENSKI TERORISTI

Termin *čečenski uporniki* so osebe, ki se bojujejo proti Ruski federaciji in za neodvisnost Čečenije.

Termin *čečenski teroristi* se nanaša na osebe, ki so sodelovale v napadu na Beslan in v drugih terorističnih akcijah. Delujejo na ozemlju Čečenije in v drugih republikah Ruske federacije.

Vsi čečenski uporniki niso teroristi in vsi Čečeni niso uporniki.

RUSKA FEDERACIJA

Ruska federacija je zvezna država, sestavljena iz naslednjih enakopravnih subjektov: republik, krajev, oblasti, mest zveznega pomena, avtonomnih oblasti in avtonomnih okrožij. Od skupno 89 federalnih enot je 21 republik, od tega je 16 avtonomnih republik, 4 avtonomne oblasti in od leta 1992 Republika Ingušetija. Ima 1 avtonomno oblast, 49 administrativnih oblasti, 6 krajev, 10 avtonomnih okrožij pod jurisdikcijo oblasti ali okrajev. Po ustavi je razdeljena na zakonodajno, izvršilno in sodno oblast. Priznan je ideološki pluralizem in večstrankarski politični sistem. Je sekularna država in vse verske skupnosti so pred zakonom enake. Ima dvodomni parlament: Svet federacije (zgornji dom) in Kongres narodnih poslancev – duma.²

Čeprav sta po ustavi zvezna vlada in predsednik glavna nosilca izvršilne oblasti, ima dejansko oblast predsednik Rusije (Grizold in Ferfila, 2000: 84,85).

² Leta 1995 je bil sprejet zakon o sestavi Sveta federacije, ki določa, da ima vsak subjekt v RF dva predstavnika, vodjo zakonodajne oblasti in vodjo izvršilne oblasti oziroma vodjo vlade (gubernerja).

Republike, v sestavi Ruske federacije, zahtevajo gospodarsko in politično samostojnost. Zmožnost Moskve za izvajanje nadzora na svojem obrobju se drastično zmanjšuje: republike ustanavljajo svoje parlamente, uvajajo svojo valuto, sprejemajo zakone in ustanavljajo lastne oborožene sile (Grizold in Ferfila, 2000:89).

BESLAN

Mesto Beslan se nahaja v ruski republiki Severna Osetija v administrativnem centru Pravoberezhny. Po popisu prebivalstva leta 2002 je Beslan imel 35.550 prebivalcev. Je tretje največje mesto za Vladikavkazom in Mozdokom. Nahaja se okoli 50 km severno od Vladikavkaza. Beslan je pomembno železniško križišče in se nahaja na glavni smeri med mesti Rostov-Don-Baku. Je industrijsko-kmetijsko mesto, v katerem od leta 1940 prevladuje pridelovanje koruze (<http://en.wikipedia.org/wiki/Beslan>, 12. september 2006).

Mesto Beslan je bilo prizorišče terorističnega zajetja otrok v srednji šoli 1. septembra leta 2004.

3. TERORIZEM

Termin terorizem se prvič omenja kot označba za revolucionarno jakobinsko diktaturo v času francoske revolucije leta 1789 (Bećirović, 2001:6). Terorizem v današnjem pomenu besede izvira iz konca 18. stoletja, ko je odseval določena družbena, gospodarska in politična gibanja (Pettiford in Harding, 2005:39).

Terorizem v praksi se je pričel že v 1. stoletju v Judeji, kjer so zeloti uporabljali kratki meč (sica) za izvajanje atentatov na rimske veljake. Sikarji so bili pripadniki judovske skupine zelotov, ki so se borili proti okupaciji Rimljanov (Kushner, 2003:359).

V poznih letih 19. stoletja in v začetku 20. stoletja se je teroriste enačilo s političnimi ekstremisti, ki so za odstranitev posameznika uporabili pištolo ali bombo. V preteklosti se je s terminom terorist označevalo posameznika, torej enega človeka. V 20. in 21. stoletju pa s terorizmom ne označujemo samo enega človeka, temveč skupino političnih ekstremistov. Velikokrat sestavljajo skupino teroristov moški in ženske različnih narodnosti. Žrtve terorizma so običajno nedolžni ljudje, ki niso neposredno povezani z vzrokom terorističnega dejanja (Sobel, 1978:2).

Nevarnost sodobnega terorizma se kaže v tem, da so današnje teroristične skupine in organizacije mešanica poklicnih teroristov, amaterjev, simpatizerjev in »spečih teroristov«. Ti leta živijo povsem navadno, nedolžno življenje, dokler jih nekega dne ne aktivirajo za povsem določene akcije. Novo dimenzijo sodobnemu terorizmu dajejo tudi sredstva, ki jih teroristi uporabljajo (Arsić, 2001:10).

Martin govori o dveh tipih terorizma, in sicer o tradicionalnem in novem ali modernem terorizmu. Značilnosti novega terorizma, ki je značilen za 21. stoletje, so:

- ohlapno oblikovane skupine,
- morebitna uporaba orožja za množično uničevanje,
- politična ali verska motivacija,
- uporaba asimetričnih metod (Martin, 2003:5),
- žrtve so predvsem naključno izbrani civilisti, ki niso neposredno povezani s ciljem teroristov.

Medtem ko so značilnosti tradicionalnega terorizma naslednje:

- jasno razpoznavne skupine ali gibanja,
- uporaba konvencionalnega orožja, ponavadi gre za uporabo ročnega orožja in eksplozivov,
- relativno nizko število žrtev,
- družbeno razlikovanje ali zavračanje določenega družbenega razreda (Martin, 2003:5-6),
- žrtve so bili predvsem politiki, kralji in druge pomembne politične osebe (Laqueur, 2004:2).

3.1 OPREDELITEV TERORIZMA

Obstaja mnogo definicij pojma terorizem in prav tako mnogo metod za njegovo razlago. Razlaga pojma je odvisna od objektivnosti oziroma subjektivnosti stališč. Čečenski uporniki sami sebe ne označujejo za teroriste, temveč kot bojavnike za neodvisnost njihove države Čečenije.

Strokovnjaki si niso enotni, kaj je terorizem, kakšna je njegova definicija in kako ga ločevati od uporništva ali kriminalnega nasilja. Dr. Rudi Rizman je oblikoval naslednji dve definiciji terorizma. Po prvi definiciji naj bi bil terorizem » *načrtovana uporaba ali grožnja z uporabo nasilja z namenom, povzročiti strah in na ta način pritiskati ali groziti vladam in družbam*«.

V drugi definiciji razmišlja, da naj bi bil terorizem »*uporaba nasilja ali grožnje z namenom, doseči določene politične, verske ali ideološke cilje oziroma uporabo nasilnih sredstev proti posameznikom, skupinam ali lastnini*« (Rizman v Škrjanc, 2004:5).

Prezelj (2006:20) opredeljuje terorizem kot »načrtovanje, organiziranje, izvajanje in podpiranje nasilnih dejavnosti večinoma proti nedolžnim civilnim ciljem (predvsem v smeri vplivanja na vlade, da sprejmejo ali ne sprejmejo določene ukrepe)«.

Mednarodna definicija terorizma ni sprejeta, kar je po mnenju strokovnjakov vzrok, da še ni sprejeta krovna mednarodna konvencija o boju proti terorizmu, zaradi česar so tudi vloge mednarodnih organizacij do tega pojava različne. Združeni narodi so podpisali 12 konvencij, vloga Evropske unije je predvsem preventivno delovanje in pomoč prizadetim državam. Nato je edina mednarodna organizacija, ki ima na voljo oborožene sile, s katerimi skuša onemogočiti terorizem. Ves čas hladne vojne zveza Nato ni aktivirala 5. člena. Le dan po napadu 11. septembra je bila sprejeta izjava o obravnavi terorističnega napada v New Yorku in Washingtonu kot napadu na zaveznico v smislu 5. člena Washingtonske pogodbe (Škrjanc, 2004:5).

Jessica Stern v knjigi *The Ultimate Terrorist* ugotavlja, da se nekatere definicije nanašajo na teroriste, druge na cilje in spet druge na sredstva, ki jih teroristi uporabljajo. Ampak samo dve značilnosti razlikujeta terorizem od ostalih oblik nasilja. Prvič, cilj teroristov so civilisti in to jih razlikuje od bojevanja v vojni. Drugič, teroristi uporabljajo nasilje za dramatičen namen; ponavadi zato, da vcepijo strah v ciljno populacijo (Stern, 1999:11).

Sternova definira terorizem kot *dejanje ali grožnjo nasilja proti civilistom s ciljem, da se zahteva maščevanje ali se kako drugače vpliva na občinstvo*. Ta definicija se ne nanaša na izvajalce ali na namen. Dovoljuje vrsto morebitnih storilcev (države ali njeni zastopnike, mednarodne skupine ali posameznike) za vse domnevne cilje (politične, verske ali ekonomske) (Stern, 1999:11). Vendar se s Sternovo definicijo terorizma ne moremo povsem strinjati, saj teroristična dejanja niso naperjena samo proti civilistom. Veliko bolj natančna je definicija Laquera, ki pravi, da je terorizem razumljen kot uporaba nasilja s strani skupine za doseg političnih ciljev in ponavadi usmerjen proti vladi, uporablja se tudi proti etničnim skupinam, razredom ali strankam....Teroristi povzročajo politični, družbeni in gospodarski razdor (Laqueur, 1987:72).

Splošno sprejeta definicija o terorizmu ne obstaja. Po 11. septembru je bil termin terorizem bolj resno obravnavan s strani političnih in družbenih ved. Lia navaja, da je najbolj pogosto uporabljena tista definicija, ki jo uporabljajo Ministrstvo za zunanje zadeve ZDA v vsakoletnem poročilu Patterns of Global Terrorism, kjer je terorizem podan kot »*naklepno, politično motivirano nasilje proti civilistom s strani nedržavnih skupin ali tajnih agentov, z namenom vplivati na javnost*«. Terorizem je definiran kot mednarodni, če so vpleteni »*civilisti ali ozemlje več kot ene države*«. Definicije terorizma se spreminjajo skladno s časom in s političnim okoljem (Lia, 2005:11).

Večina definicij terorizma vsebuje naslednje tri elemente:

- **metodo** (nasilje),
- **cilj oz. tarčo** (civilisti ali oblasti),
- **namen** (vsiliti strah in pripraviti oblasti do političnih ali socialnih sprememb (Kushner, 2003:359)).

3.2 ZNAČILNOSTI TERORIZMA

Teroristične organizacije izvajajo teroristično dejavnost za dosego zastavljenih ciljev. Obstajajo skupne značilnosti terorističnih organizacij, čeprav so si tudi te med seboj različne. **Politični cilj** je prva pomembna značilnost, saj se po političnem cilju terorizem razlikuje od ostalih oblik nasilja. Teroristi so prepričani, da lahko s svojim enkratnim ali ponavljajočimi dejanji vplivajo na politiko določene države in tako povzročijo politične spremembe ali pa nastanek političnih posledic, ki jih povzroči teroristično dejanje. Teroristi skušajo vzbuditi nezaupanje v institucije ter si tako pridobiti čim več pripadnikov.

Z **nasilnim dejanjem** skušajo teroristi doseči svoj cilj. Pogosto najprej uporabijo politično akcijo in če ne dosežejo cilja, se odločijo za ekstremne oblike doseganja svojih ciljev. Bombni napadi, avtobombe, atentati, izsiljevanje so oblike nasilja, ki jih uporabljajo teroristi. Teroristi se poslužujejo **nelegitimnega nasilja** ter ne delujejo v skladu z zakonom, ustavo in splošno sprejetimi normami. Le-tem nasprotujejo z načinom delovanja in poskusi doseganja svojih ciljev. To je vzrok, na osnovi katerega družba njihova dejanja razglasi za nelegitimna. Svoje nasilje teroristi **ponavljajo**, saj eno samo dejanje ne privede teroristov do njihovega cilja, zaradi česar morajo pri takšnih dejanjih vztrajati. S terorističnim dejanjem skušajo vplivati na tiste, ki bi morali nekaj spremeniti. Dokler ne dosežejo cilja ali pa so premagani s strani družbe ali države, nadaljujejo svoje delo. Na svojo prisotnost, vztrajnost in svoje zahteve opozarjajo s ponavljajočimi terorističnimi dejanji. Teroristi natančno vedo, kaj in s

kakšnimi sredstvi želijo cilj doseči in to počnejo **zavestno**. V podporo jim je njihova organizacija in miselnost ljudi, ki so člani teroristične organizacije. Njihovo delovanje je zavestno in načrtovano, akcije so podrobno izdelane. Točno je določeno, kje in na kakšen način se bodo izpeljale, katera sredstva bodo uporabili, kakšne so naloge posameznih članov in njihovo usklajeno delovanje. S tem dosežejo začrtani cilj.

Sekundarnost učinka se kaže v tem, da so trenutne tarče sekundarnega pomena, kajti primarni cilj je imeti vpliv na širšo populacijo. Teroristična dejanja in grožnje predstavljajo neko opozorilo. Naključno izbrane žrtve predstavljajo opozorilo, da morajo oblasti nekaj spremeniti. Namen teroristov je, da se javnost in oblasti odzovejo na teroristično dejanje. Z napadom na kakšno pomembno osebo ali zajetjem velikega števila žrtev želijo teroristi opozoriti mednarodno javnost na svoj problem. Primarni cilj teroristov je **izzivanje strahu in drugih psihičnih reakcij**. Cilj teroristov je predvsem vzbujanje strahu med ljudmi. Strah je tisti, ki ljudi po eni strani paralizira, po drugi pa aktivira. Tako pričnejo izvajati pritisk na oblast, pojavi se dvom v institucije, kar pa lahko privede do drugačnih političnih odločitev. Neposredno z izzivanjem strahu je povezana **medijska odmevnost terorističnega dejanja**, kajti teroristično dejanje ne bi imelo učinka, če ga ne bi spremljali mediji. Mediji ponesejo sporočilo teroristov celemu svetu. S pomočjo medijev teroristi širijo strah preko meja države, v kateri delujejo, sploh če imajo splošen cilj, ki se nanaša na posamezno državo. To je eden najpomembnejših ciljev, saj brez tega teroristi ne morejo prenesti sporočila v svet in vzbujaati strahu. **Brezobzirnost** teroristov kaže, da jim pri doseganju ciljev žrtve ne predstavljajo ovire. Storijo vse, da s svojim dejanjem dosežejo želeni učinek. Običajno so žrtve preprosti ljudje, ki se zadržujejo na določenem območju. Pomembno je področje, zgradba v simbolnem pomenu.

Ključni pomen pri terorističnih organizacijah ima njihova **organiziranost**. Vodilni ljudje odločajo o politiki teroristične organizacije, določajo cilje terorističnih napadov, skrbijo za financiranje in vzdržujejo zveze z drugimi sorodnimi organizacijami. Običajno ima teroristična organizacija vojaško in politično krilo. Vojaško krilo izvaja teroristične napade, znotraj teh pa so tudi manjše enote, ki usmerjajo celice in udarne enote. V teroristični skupini se skrbi za varne hiše, obveščevalne podatke, logistično podporo in za komunikacijo. Brez dobre **opremljenosti** teroristična organizacija ne more izvajati terorističnih napadov. Največkrat ima svojo lastno opremo. Če terorizem podpira kakšna država, potem je opremljenost na višjem nivoju. **Izurjenost** je eden ključnih elementov za uspešno delovanje teroristične organizacije. Teroristi se morajo izpopolnjevati v ravnanju z orožjem in sredstvi, ki jih uporabljajo pri svojih napadih. Usposabljanje je načrtovano in organizirano. **Tajnost** je

eden ključnih elementov, ki jih mora imeti teroristična organizacija. Svojih ciljev ne bi mogli doseči brez tajnosti akcij. Teroristične organizacije se zavedajo, da so pod neprestanim varnostnim nadzorom držav in mednarodne skupnosti (povzeto po Kruniću, 1997:154-160).

3.3 VRSTE TERORIZMA

Različni avtorji podobno definirajo vrste terorizma. Obstajajo delitve terorizma glede na politično usmerjenost (levo ali desno usmerjeni terorizem), glede na cilje, sredstva ter motive. Predstavljene so naslednje vrste terorizma:

- nacionalistični/separatistični terorizem,
- ideološki terorizem,
- verski terorizem,
- »single – issue« terorizem,
- državni terorizem.

3.3.1 Nacionalistični terorizem

Nacionalistični terorizem je delovanje skupin za doseg samostojnosti svoje države in svoje nacije. Teroristi delujejo na ozemlju države, kjer si želijo samostojnosti ali pa tudi izven tega območja. Nacionalistične skupine, ki se poslužujejo terorizma lahko razdelimo v tri podskupine: skupine, ki se borijo za neodvisnost, za združitev ali za ponovno združitev (Stern, 1999:9). V nekaterih primerih uporabijo nasilje, grozijo z ugrabitvami ali usmrtitvami. Nacionalistični terorizem je deležen večje podpore kot na primer ideološki terorizem. Nacionalistične skupine imajo politično podporo zaradi globokih korenin v nacionalni kulturi (na primer ETA in IRA (Wilkinson, 2002:19)).

Prvi val nacionalističnega terorizma je prišel s strani nacionalnoliberalnih gibanj usmerjenih proti kolonialnim gospodarjem. Na območju Palestine so se proti britanskemu kolonializmu v 40. letih 20. stoletja borile židovske milice Irgun in Lehi. V 50. letih 20. stoletja se je Fronta narodne osvoboditve borila proti francoski oblasti v Alžiriji.

Med nacionalistične skupine štejemo IRA-o, ki se je borila na območju Severne Irske pod britansko oblastjo ter se je zavzemala za ponovno priključitev severnega dela otoka k Republiki Irski (IRA ni več aktivna, ker je z nasprotno stranjo sklenila politični kompromis); PLO se zavzema za osamosvojitvev palestinskega ozemlja; ETA si prizadeva za ločitev

Baskov od Španije, PKK si prizadeva za ustanovitev neodvisne države Kurdov na območju jugovzhodne Turčije ter Osvobodilni tigri Tamal Ealam (znani tudi pod imenom Tamilski tigri) si prizadevajo za vzpostavitev države Tamilov na Šri Lanki) (Stern, 1999:9, <http://sl.wikipedia.org/wiki/Terorizem>, 19. september 2006).

3.3.2 Ideološki terorizem

Poznamo desno in levo usmerjeni ideološki terorizem. Ideološki teroristi iščejo možnost, da bi spremenili celoten socialni in ekonomski sistem. V 70. in 80. letih so bile študije ideološkega terorizma usmerjene na ekstremistično levico zaradi skupin, kot so Rdeče brigade v Italiji, ki so kasneje zaradi notranjih sporov razpadle (Wilkinson, 2002:20).

Po koncu hladne vojne je ideološki terorizem izgubil svojo podporo in prednost je prevzel verski in nacionalistični terorizem.

3.3.2.1 Terorizem levice

Marksizem, leninizem in maoizem so vir za delovanje teh terorističnih skupin. Cilj teh skupin je uničiti obstoječe režime in ustanoviti komunistične in socialne države. Znale levičarske teroristične skupine, kot so Komunistična celica v Belgiji, Rdeča armada v Nemčiji ter Rdeče brigade v Italiji, so razpadle po koncu hladne vojne. Nekaj levičarskih skupin je preživelo v revnih predelih sveta. Organizaciji levičarskega terorizma v Evropi, ki sta še vedno dejavni, sta revolucionarna organizacija 17. november iz Grčije in Revolucionarna ljudska liberalna stranka v Turčiji.

Levo usmerjene teroristične skupine so Japonska rdeča armada, Revolucionarne oborožene sile Kolumbije, Organizacija Abu Nidal (Stern, 1999:8).

3.3.2.2 Terorizem desnice

Desničarski terorizem je v primerjavi z drugimi oblikami terorizma ohlapno organiziran. Skupine desničarskega terorizma se nahajajo večinoma v Severni Ameriki in Zahodni Evropi. Predstavniki desničarskega terorizma so neonacisti, antisemitisti in rasistične skupine skinheadi, ki napadajo predvsem begunce iz Azije in Bližnjega Vzhoda (Stern, 1999:9).

3.3.3 Verski terorizem

Tipični predstavniki so teroristična skupina Al Kaida, palestinska sunitska organizacija Hamas, libanonska šiitska organizacija Hezbolah, palestinski islamski Jihad, nekatere ameriške konservativne krščanske skupine ter japonski kult Aum Shinrikyo. Al Kaida in Hezbolah delujeta po vseh delih sveta. Najbolj nasilna skupina so islamski fundamentalisti, motivirani z radikalno islamistično ideologijo. Ključna dogodka, ki sta sprožila delovanje islamskih skupin, sta bila leta 1979 islamska revolucija v Iranu in intervencija SZ v Afganistan (Stern, 1999:10).

Med vsemi vrednotami je najtežje definirati vero, saj jo sestavlja širok spekter pomenov, ki so globoko zakoreninjeni v posamezniku. Grožnja eni izmed veroizpovedi ne pomeni tveganja zgolj danes, ampak pomeni tako ogrožitev kulturne preteklosti kot prihodnosti. Mnoge veroizpovedi, tako krščanska kot islamska, sta uporabili silo za doseg svojih ciljev. Verski terorizem je lahko še posebno nasilen. Versko motivirani teroristi verjamejo, da imajo podporo od samega Boga in tako s svojo vero voditelji opravičujejo svoje cilje in svoja dejanja (Whittaker, 2001:21).

3.3.4 »Single – issue« terorizem

Zagovorniki pravic živali in skupine, ki se zavzemajo za odpravo pravice do splava, iščejo možnost za spremembo neke specifične politike ali dejavnosti, ne pa spremembe političnega sistema (Wilkinson, 2002:20).

3.3.5 Državni terorizem

Države uporabljajo to obliko terorizma kot sredstvo notranje in zunanje politike. Država izvaja državni terorizem proti svojim političnim nasprotnikom (da ohrani politično moč) ali etnijam (da prepreči njihovo osamosvojitve) ali pa država podpira radikalne skupine, ki so njen mehanizem za zunanjo politiko (http://sl.wikipedia.org/wiki/Terorizem#Desni.C4.8Darski_terorizem, 19. september 2006).

Države, ki podpirajo državni terorizem, so Severna Koreja, Iran, Libija, Sirija in Kuba (Stern, 1999:11).

Te vrste terorizma se med seboj prekrivajo, saj so na primer aktivisti, ki se borijo proti splavu, hkrati verski ekstremisti. Separatistični terorizem, kot je v primeru ETA-e in PLO-ja, vsebuje ideologijo levece z močnimi družbenorevolucionarnimi težnjami (Lia, 2005:11).

3.4 POJAVNE OBLIKE TERORIZMA

Pojavne oblike, ki jih uporabljajo teroristi, so sledeče:

1. Atentat

Atentat je načrtovano dejanje, katerega končni cilj je usmrnitev/umor vidnejšega oziroma pomembnega predstavnika neke skupine, države. S tem nasilnim dejanjem atentatorji odstranijo osebo, ki jo imajo za nevarno. Atentat na pomembno osebnost ima zastraševalen vpliv na širšo javnost. Ljudje se počutijo ogrožene, saj vidijo, da je tudi dobro varovana oseba ranljiva. Tako jim postane jasno, da popolne zaščite ni.

Po vzroku delimo atentate na politične, verske, gospodarske ter vojaške. Glede na način delovanja na prikrite in neprikrite.

Prikrita oblika atentatov se pogosteje uporablja pri tako imenovanih črnih operacijah in gre v glavnem za tiho odstranitev pomembnih vojaških osebnosti ali glavnih ljudi kriminalnih združb (na primer mamilarskih kartelov) (<http://sl.wikipedia.org/wiki/Atentat>, 19. september 2006).

2. Ugrabitev

Ugrabitev pomeni nasilno ali nenasilno zajetje določene osebe in zadržanje na prikritem kraju z namenom pridobitve odkupnine ali dragocenosti od ljudi, ki se zanimajo za varnost te osebe in njeno dobro počutje (Kobetz, Cooper, 1978:56).

3. Zajetev talcev

Pomeni pridobitev popolnega nadzora nad ljudmi zaradi obljube, ki jo dajo ljudje, ki se potegujejo za osvoboditev talcev (Kobetz, Cooper, 1978:80).

4. Bombni napad

Bombni napad je namenjen točno določeni osebi ali pa skupini oseb. Pri bombnih napadih gre običajno za skrito eksplozivno sredstvo (bombo), ta se skriva v ali pod avtomobilom ali v kakšni zgradbi. V medijih lahko zasledimo poročanja o bombnih napadih iz Izraela, Libanona, Iraka.

5. Samomorilski napad

Samomorilski napad izvrši oseba z nase privezanim eksplozivnim sredstvom in se zaveda, da bo s tem izgubila življenje. Cilji samomorilskih napadov so živa sila, objekti, plovila, vozila in letala. Iz zgodovine so znani samomorilski napadi japonskih vojakov – kamikaz, ki so z letali polnimi streliva, strmoglavljali na ameriške ladje. V današnjem času so iz medijev znani islamski skrajneži, ki se razstrelijo v neposredni bližini cilja.

Teroristične skupine uporabljajo različna sredstva pri svojem delovanju. Če gre za malo in neizkušeno skupino, bodo verjetno uporabili samo bombne napade. Teroristi, podpirani s strani države, ali tisti, z večjimi sredstvi in znanjem, uporabljajo obsežne operacije, kot so: ugrabitve, napadi, zajetje letala, umori (Yonah, 2002: 6).

3.5 OROŽJE TERORISTOV

Teroristi uporabljajo predvsem strelno orožje, med katerim prevladuje ročno orožje (pištole, puške, mitraljezi, vodeni izstrelki). Pri napadih skoraj vedno uporabljajo eksploziva, sploh za napade na simbolične tarče. Uporabljajo doma narejene bombe iz različnih eksplozivnih sredstev. Največkrat uporabljena razstrelivo je semtex (zelo močno razstrelivo, ki je češkega izvora) ali C-4 (močno plastično razstrelivo, ki je dražje ter ga je težje dobiti kot semtex). Teroristi uporabljajo doma narejene bombe in sicer plinske bombe, avto bombe (bombe se namestijo na avtomobil ali tovornjak ali celo na vlak) ter bombe, ki se aktivirajo ob spremembi zračnega pritiska (Martin, 2003:255-257). Kot orožje teroristi uporabljajo tudi letala katera razstrelijo ali strmoglavijo (kot so jih uporabili v napadu na ZDA 11. septembra 2001). Obstaja možnost, da bi uporabili jedrsko, biološko ali kemično orožje (Pettiford in Harding, 2005:245).

3.6 MOTIVI IN VZROKI ZA TERORIZEM

Teroristi imajo različne vzroke, zaradi katerih se odločijo za terorizem. Anžič deli vzroke za terorizem na **notranje vzroke** (na primer etnično preganjanje, politično zatiranje, nacionalizem, verski fanatizem) in **zunanje vzroke** (sodobna gospodarska, politična in druga protislovja, ozemeljski spori, gospodarski, politični in drugi ekspanzionizmi, interesi organiziranega kriminala) (Anžič, 2002:458).

Obstajajo različni tipi dejavnikov, ki omogočajo nastanek terorizma. *Modernizacija* je prvi takšen dejavnik, saj omogoča večjo ranljivost družbe in gospodarstva. Izpopolnjeno transportno in komunikacijsko omrežje omogoča teroristom večjo gibljivost in medijsko pozornost teroristom. *Urbanizacija* povečuje število in dostopnost do tarč in metod terorizma. Naslednji dejavnik je *družbena podpora*. Ta koncept se nanaša na družbene navade in zgodovinsko tradicijo, saj dopušča uporabo sile proti vladi. Tako jih dela moralno in politično upravičene ter celo diktira primerno obliko, kot so demonstracije, državni udar ali terorizem. Družbeni miti in tradicija dovoljujejo razvoj terorizma kot splošno sprejeto politično navado. Kot dober primer tradicije je bil primer Irske, kjer je bila tradicija tista fizična moč (legenda Michaela Collinsa), ki je navdihovala in delno opravičevala IRA-o. Sledi *vladna nesposobnost ali nezainteresiranost* za preprečitev terorizma. Širjenje zarot omogoča odsotnost primerne odvratanja s strani policije in obveščevalnih služb.

Neposredni vzroki terorizma se nanašajo na okolje, v katerem lahko pride do terorizma. Obstajajo vzpodbudne okoliščine v okolju, ki zagotavljajo motivacijo in narekujejo smer za teroriste.

Prvi dejavnik, ki se nanaša na neposredni vzrok terorizma, je *obstoj prizadete podskupine velike populacije*, kot je na primer etnična manjšina, ločena s strani večine. Razvije se družbeno gibanje, da se dosežejo enake pravice in se pridobi enak položaj ali se ustanovi ločena država. V tem primeru terorizem postane orodje določene politične stranke, ki se bori za svoje cilje. Do podobnih situacij je prišlo na Irskem s strani IRA-e in v Španiji s strani ETA-e. V kolonialnem okolju so se nacionalna gibanja sprevrgla v terorizem (Crenshaw v Whittaker, 2001:15,16).

Ni nujno, da se prizadeta manjšina zateče k terorizmu. V Zahodni Nemčiji, na Japonskem in v Italiji so se terorizma posluževali privilegirani sloji prebivalstva. V takih primerih je pomemben občutek skupine, da je deprivilegiranost nepravilna in si tega ne zasluži.

Drugi dejavnik je pomanjkanje priložnosti za politično sodelovanje. Režimi, ki onemogočajo prost dostop do oblasti in preganjajo drugače misleče, lahko dosežejo nezadovoljstvo. Gre za razlikovanje na političnem in ne na socialnem ali gospodarskem področju. Diskriminacija ni usmerjena neposredno proti verski, etnični ali rasni družbeni skupini. Ni nujno, da je teroristična organizacija del širšega družbenega gibanja, lahko se zgodi, da je populacija do nje ravnodušna.

Terorizem je pravzaprav rezultat nezadovoljstva elite; predstavlja strategijo manjšine, ki deluje v imenu širše populacije (Crenshaw v Whittaker, 2001:16).

3.6.1 Tipi motivacij:

Motiv je gonilna sila teroristične dejavnosti, ta onemogoča razpad skupine in omogoča skupno delovanje.

Crenshaw razlikuje tri tipe motivacij:

- racionalno motivacijo,
- psihološko motivacija,
- kulturno motivacijo.

3.6.1.1 Racionalna motivacija

Terorist, ki ga vodi motiv racionalnosti, deluje po »cost-benefit« analizi. Poskuša poiskati način, kako bi ob najmanjših stroških prišel do najboljšega rezultata, torej cilja terorizma. Ocenjuje tveganje, pretehta obrambne zmožnosti tarče in svoje zmožnosti napada. Pretehta možnosti svoje skupine glede na svoja razpoložljiva sredstva. Pojavi se vprašanje, če bo teroristično dejanje imelo zaželen učinek glede na dane družbene okoliščine. Teroristova racionalna analiza je podobna tisti, ki jo izdelata vojaški poveljnik ali finančni podjetnik, ki preuči vse možne izvedbe akcije.

Nedavna zgodovina ponuja primere številnih terorističnih skupin, ki so imele relativno dobre možnosti za uspeh, vendar v družbi niso uspele zaradi napačne ocene reakcije na terorizem. V začetku 70. let 20. stoletja so Tupamaros v Urugvaju in skupina Mononeros v Argentini napačno ocenile sovražno razpoloženje populacije na terorizem. Njihova dejavnost je presegla meje tolerance okolice, zaradi česar so skupine razpadle.

3.6.1.2 Psihološka motivacija

Psihološka motivacija izhaja iz teroristovega osebnega nezadovoljstva v življenju in njegovih okoliščin. Teroristi najdejo svoj razlog in se odločijo za teroristične akcije. Na splošno pri teroristih ne gre za psihopatološke težave, temveč za dejstvo, da teroristi verjamejo v tisto, kar želijo doseči. Teroristi ne pomislijo, da se lahko v svojem prepričanju motijo. Svoje asocialno obnašanje prenašajo na druge in delujejo po načelu »kdor ni z njimi je proti njim«. Ne poznajo kompromisov in zahtevajo popolno predanost. Za teroriste je značilna izrazita potreba po pripadnosti skupini. Za nekatere je dejstvo, da pripadajo določeni skupini veliko bolj pomembno, kot sami politični cilji skupine.

Teroristi z močno notranjo motiviranostjo čutijo potrebo po nenehni pripadnosti skupini. Teroristične skupine morajo terorizirati. Za obstanek teroristične skupine je potrebno minimalno izvajanje nasilnega dejanja tako, da skupina zadosti sama sebi. Zaradi navedenega teroristi občasno izvedejo aktivnosti, ki niso koristne ali pa z njimi dosežejo ravno nasprotni učinek od želenega.

Naslednja posebnost psihološke motivacije je intenziteta skupinske dinamike pri teroristih. Zahtevajo popolno pripadnost in so popolnoma netolerantni ter zavračajo vsakršno drugačnost. Potreba po pripadnosti skupini in strah, da ne bi bili sprejeti v njej, je tako pomembna, da si posameznik ne more privoščiti neuspeha ali odpovedi v njej. Neuspeha ne sprejemajo, stremijo k maksimalnim rezultatom. Pogajanja razumejo kot nečastna, če ne izdajalska. Pogosto se zgodi, da skupina oznani takšne skupne cilje, katere je nemogoče doseči. Skupina, ki doseže zastavljene cilje, nima več razloga za obstanek. Po doseženih zastavljenih ciljih, je nujno potrebno končni cilj spremeniti. Dosežene rezultate skupina lahko razglasi za napačne ali nezadostne. Učinkovita psihološka obramba proti uspehu je definirana tako, da je cilje nemogoče doseči. Četudi svet prizna kot uspeh določene politične premike, jih teroristi zanikajo in nadaljujejo boj.

3.6.1.3 Kulturna motivacija

Kultura je specifična lastnost vsakega naroda in vsak narod gleda na drugo kulturo drugače. Kultura oblikuje vrednote in motivira ljudi za dejanja, ki se zdijo nerazumljiva drugim opazovalcem. Žrtvovanje samega sebe ni nič neobičajnega v kulturah, v katerih se ljudje identificirajo s skupinsko pripadnostjo. Splošen način življenja in vpliv kulturnih značilnosti

na posameznika imata velik pomen pri pojavu terorizma. Teroristi so pripravljene dati svoje življenje za organizacijo in njene cilje.

Pomemben je pogled na pripadnike drugih narodnosti. Če določena skupina meni, da so ogroženi njen jezik, religija ali teritorij, se lahko zateče k terorizmu. Pogosto je bila prav religija tista vrednota, za katero je posamezna skupina menila, da je ogrožena. Versko motivirani ljudje mislijo, da imajo od boga dano pravico in tako z nasiljem delujejo proti drugače mislečim.

Drugi faktorji vsebujejo načine, v katerih je agresija ena izmed poti in sovпада s konceptom socialne organizacije. Tako je na primer nivo nasilja v okolju oblikovan skladno s politično strukturo in njeno zakonsko sposobnostjo vplivanja nanj. Nekateri politični sistemi nimajo nobenih zakonskih predpisov, ki bi omejevali nasilje. Določeno kulturno okolje ima visoko toleranco nepolitičnega nasilja, medtem ko ostane pri političnem nasilju popolnoma neprizadeto. Združene države Amerike so na primer ena izmed najbolj nasilnih družb na svetu, a političnega nasilja ne odobravajo.

Pri posameznih teroristih lahko zasledimo vse tri tipe motivacije (Crenshaw v Whittaker, 2001:19-21).

3.7 TERORIZEM V PRIHODNOSTI

Obstajajo različni razlogi, zakaj bo terorizem v prihodnosti še uspeval. Prvič, do zdaj je že bilo dokazano, da pritegne pozornost javnosti, povzroči motnje v gospodarstvu in vladah, povzroči veliko človeških žrtev ter gnotne škode. Drugič, orožje, eksploziva, zaloge, financiranje ter tajne informacije so že na razpolago. Tretjič, mednarodna podpora držav in skupin omogoča delovanje teroristom. Sodobna družba je potencialna žrtev terorizma, predvsem zaradi napredka v znanosti in tehnologiji (Yonah, 2002:7).

Brynjar Lia pravi, da avtor Yehezkel Dror (glej Yehezkel v Crenshaw³) predvideva, da bodo skoraj vsi družbeni procesi ali spremembe vodili k terorizmu. Iskanje nove vere (predvsem s strani mlade generacije), nezadovoljstvo z obstoječo družbeno ureditvijo, pomanjkanje hrane, nezaposlenost, etnične napetosti, grožnje z jedrskim orožjem, ekološki problemi, bodo prispevali k naraščanju terorizma. Naraščajo mednarodni anarhizem, sovražnost in

³ Yehezkel Dror, »Terrorism as a challenge to the Democratic capacity to govern« v Martha Crenshaw (1983) »Terrorism, Legitimacy and Power. Middletown, Conn.: Wesleyan University Press, 76-7).

fanatizem. Države tretjega sveta, ki ne uspevajo reševati svojih problemov in posedujejo veliko orožja, bodo verjetno usmerile svoje sovražnosti na demokratične države. Širjenje terorizma omogočajo tehnična sredstva. Hkrati pa bodo demokratične svoboščine zagotovile primeren prostor za delovanje terorizma. Naraščanje prebivalstva, dodaten prosti čas in nadaljevanje urbanizacije bodo zagotovili »mehke človeške tarče« (»soft human target«). Sodobne energetske zmogljivosti, podatkovno omrežje, robotizirane tovarne in podobno predstavljajo materialne tarče. Mednarodno komuniciranje in gibanja, medijska pozornost terorizmu in neuradne mreže so trendi, ki bodo dopustili ali spodbudili terorizem.

Vzroki terorizma ostajajo podobni, kot so bili v preteklosti, vendar živimo v družbi, ki se hitro spreminja. Globalizacija ekonomije, kulture in politike so dejavniki, ki vplivajo na vzroke terorizma. Še preden se je zgodil 11. september, je Walter Laqueur⁴ dejal, da kar smo se naučili o terorizmu v preteklosti, bo verjetno postalo nepomembno za razumevanje »novega terorizma« (Lia, 2005:3-4).

Veliko grožnjo prihodnosti predstavlja jedrski, biološki, kemični in kibernetični terorizem. Jedrski terorizem še vedno predstavlja samo grožnjo in obstaja mala verjetnost, da bi bil uporabljen⁵, vendar nekatere teroristične skupine, kot na primer PKK, že kažejo zanimanje zanj. To orožje naj bi se pojavilo na »črnem« trgu po razpadu SZ.

S posedovanjem jedrskega orožja bi teroristične skupine lažje pritiskale na oblasti, predvsem z zastraševanjem z morebitno uporabo tega orožja. Leta 1993 naj bi Čečeni ukradli uran. Šamil Basajev in drugi čečenski uporniki so grozili, da bodo napadli jedrske tovarne. Pred njimi naj bi čečenski vodja Džokhar Dudajev opozoril vlado ZDA, da poseduje dva kosa jedrskega orožja. Uporabili naj bi jih proti Libiji, če ne bi ZDA priznale neodvisnost Čečeniji.

Kemični in biološki napadi⁶ so bili v preteklosti redko uporabljeni. Kot prvi poznan primer uporabe kemičnega orožja je napad na tokijsko železniško postajo s plinom sarin marca leta 1995. Napad je izvedla verska skupina Aum Shinrikyo (Schmid, 2000:108-116).

Nove tehnologije omogočajo teroristično delovanje tudi preko interneta. Internet omogoča nemoteno komuniciranje med terorističnimi skupinami in jim omogoča učinkovito propagando (Martin, 2003:392). Kibernetični terorizem je vdor v računalniški terminal. S tem ko bi teroristi vdrli v računalniško omrežje, bi lahko zrušili računalniške sisteme pomembnih vladnih služb, vojaške infrastrukture ali civilne ustanove (Harding in Pettiford,

⁴ Laqueur, Walter (1999), »The new terrorism. Oxford:Oxford University Press.

⁵ Do zdaj je bilo orožje za množično uničevanje uporabljeno samo v 2. svetovni vojni.

⁶ Kemično orožje je bilo uporabljeno s strani nacistov proti Judom in Romom; biološko orožje so uporabili Japonci proti Kitajcem (Schmid, 2000:109).

2005:255). »Teroristične skupine uporabljajo internet za pridobivanje informacij, širjenje propagande, zbiranje sredstev, komuniciranje, načrtovanje operacij« (Prezelj, 2006:23).

Obstoječe vrste terorizma bodo obstajale še naprej. Glavni vir ogrožanja bosta predstavljala verski in nacionalni terorizem (Laqueur, 2003:29). Državni terorizem bo v prihodnosti še obstajal. Diktatorske države bodo še naprej uporabljale terorizem kot sredstvo notranje politike. Ideološki terorizem obstaja v majhni meri. Verski terorizem je postal globalni problem 21. stoletja. Versko motiviran terorizem bo predstavljal glavni vir ogrožanja nacionalne in mednarodne varnosti. Nacionalni in etnični terorizem se bo nadaljeval v Afriki in Aziji, močno je prisoten v Palestini in Izraelu (Martin, 2003:388-390).

4. ZGODOVINSKE IN GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI PREUČEVANEGA OBMOČJA

4.1 SEVERNA OSETIJA

4.1.1 Značilnosti Severne Osetije

Severna Osetija je republika v Ruski federaciji in ima 709.900 prebivalcev. Njeno glavno mesto je Vladikavkaz (glej sliko 4.1.1.1), ki je bilo ustanovljeno leta 1784. Oseti govorijo osetski in ruski jezik ter so pretežno krščanske vere (<http://newswww.bbc.net.uk/1/hi/world/europe/3632274.stm>, 11. april 2006).

Severna Osetija je administrativno razdeljena na 8 pokrajin; 2 mesti, ki sta podrejeni republiki; 2 mesti, ki sta podrejeni pokrajini, 7 naselbin ter 91 vasi. Najvišje zakonodajno telo je enodomen parlament, izvoljen za dobo petih let. Izvršno moč ima Svet ministrov, njihov predsednik je izvoljen s strani Vrhovnega Sovieta.

Slika 4.1.1.1: Zemljevid Severne Osetije

Vir: http://en.wikipedia.org/wiki/North_Ossetia-Alania, 12. avgust 2006

Dolžina teritorija od severa proti jugu znaša 120 km, od zahoda proti vzhodu pa 125 km. Na jugu meji na Gruzijo, na zahodu na Kabardino-Balkaria, na severu na regijo Stavropolsky in na vzhodu na Ingušetijo, kjer jo le ozek trak ozemlja ločuje od Severne Osetije (glej sliko 4.1.1.2).

Slika 4.1.1.2: Zemljevid Severnega Kavkaza

Vir: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/3632274.stm>, 16. avgust 2006

Republika Severna Osetija je locirana v centru Kavkaza, kjer se srečujeta Evropa in Azija. Preko njenega ozemlja poteka gruzijska vojaška cesta in transkavkazijska avtocesta, ki povezuje Rusijo z Transkavkazom preko Krestovy in Roksky, ta preseka glavno kavkaško področje.

Rudnine v Severni Osetiji vsebujejo dolomit, cink, svinec, baker in srebro. Našli so naftna polja, ki so pripravljena na proizvodnjo. Gozdovi pokrivajo 1760 km², kar znaša 22 odstotkov celotne površine republike.

Severna Osetija ima tesnejše stike z Moskvo kot katerakoli druga republika v regiji. Je najbolj industrializirana in urbanizirana republika v Severnem Kavkazu (<http://newswww.bbc.net.uk/1/hi/world/europe/3632274.stm>, 11. april 2006).

4.1.2 Zgodovinski oris Severne Osetije

Že v antičnih časih so se na področju Severne Osetije naselili ljudje, delno zaradi ugodnih naravnih in klimatskih pogojev. Iransko govoreči Sitijci so dosegli južni Kavkaz v 7. stoletju pred našim štetjem, alansko – osetski narod pa se je pričel oblikovati v 8. in 9. stoletju. Fevdalna Alanija je nastala v 9. in 10. stoletju, ko krščanstvo postane uradna religija. V 10. in 11. stoletju je bila Alanija močna država z aktivno zunanjo politiko, obstajale so močne vezi z Gruzijo in Rusijo. Vdor mongolskih Tatarov je povzročil upadanje prebivalstva in prisilil Osete, da so se premaknili preko reke Terek v hribe Kavkaza. Grožnja, ki so jo čutili s strani krimskih Kanatov in Turkov, jih je motivirala, da so se politično obrnili k Rusiji. Tako so prostovoljno postali njen del v drugi polovici 18. stoletja. Preko Osetije so potekale pomembne vojaške poti, ki so odpravile dolgo izolacijo. Tako so se odprle transportne poti med Osetijo in centralno Rusijo ter Transkavkazijo. V zgodnjih letih 19. stoletja so se nekateri Oseti preselili iz hribov na področje Mozdoka in Vladikavkaza. Osetski narod se je oblikoval dokončno v 19. stoletju.

Kasneje je Vladikavkaz postal komercialni center za celotni Severni Kavkaz. Po revoluciji 20. januarja leta 1921 je postal del Avtonomne sovjetske socialistične republike. Ustava republike je bila sprejeta 6. julija s 7. kongresa Sovjetov Severne Osetije ASSR. 20. junija 1990 je Severna Osetija ASSR prvič postala avtonomna republika SZ in razglasila nacionalno suverenost. Z razpadom SZ je republika sprejela novo ustavo leta 1994 in ustanovila predsedniški način vladanja.

Med 2. svetovno vojno je bilo več kot 89.000 prebivalcev Severne Osetije vpoklicanih v vojsko in več kot 48.000 jih je umrlo.

Po razpadu SZ je Severna Osetija doživela pomembne politične in družbenogospodarske spremembe. Gospodarstvo, osebne pravice, ideološka in politična razdeljenost ter deljena oblast so bile preoblikovane; volilni sistem je bil demokratiziran (www.kommersant.com/tree.asp?rubric=5&node=448&doc_id=-105, 11. april 2006).

Oktobra leta 2006 je bila 230. obletnica združenja Severne Osetije z Rusijo. Oseti so prostovoljno odločitev iz 18. stoletja potrdili na referendumu in ostali znotraj Ruske federacije s statusom republike.

Prvič se Severna Osetija kot avtonomni okraj pojavi v nemirnih 20. letih prejšnjega stoletja, tedaj naj bi Osete na območju Južne Osetije (del Gruzije) preganjali Gruzijci. Sledi nemška okupacija, za tem deportacija sosedov Ingušev in Čečenov leta 1944. Sovjetska "selitev

narodov" je povzročila prehod dela ozemlja Ingušetije pod Čečenijo, Gruzijo in deloma pod današnjo Severno Osetijo. Slednji košček sporne za kmetovanje pomembne zemlje je bil povod za inguško-osetski ozemeljsko-etnični konflikt iz leta 1993. V dveh jesenskih mesecih je bilo z zemljo zravnanih preko 3.000 stanovanjskih hiš, 583 ubitih in približno toliko ranjenih.

Toda leta 1989, še pred zapleti na inguško-osetski meji, je vzplamenel prvi gruzinsko-južnoosetski konflikt. Rezultat je bil 1.000 civilnih žrtev in okrog 40.000 osetskih beguncev, ki so iz Gruzije pobegnili v Severno Osetijo. Sledil je še drugi spopad (1991-1992), s katerim so želeli Oseti združiti Severno in Južno Osetijo, ki spada pod Gruzijo.

Prvi veliki teroristični napad se je zgodil leta 1999 sredi mestne tržnice v prestolnici Severne Osetije. Čemu je bilo namenjeno dejanje, še zmeraj ni povsem jasno. Znano je le, da je zahtevalo 64 življenj in lahko bi bilo sredstvo za reševanje sporov med trgovci.

Leta 2003 je v Mozdoku, ki je najbližji ruskemu ozemlju, prišlo do napada v bolnišnici in v avtobusu, natrpanem z vojaki. Umrlo je 68 ljudi. Odgovornost za dejanja so pripisali prebivalcem Čečenije in Ingušetije oziroma pripadnikom Šamila Basajeva. Leta 2003 je v bližini Vladikavkaza zaradi eksplozije iztiril potniški vlak *Moskva-Vladikavkaz*. V 18 vagonih ni bilo smrtnih žrtev. Torej terorizem v Severni Osetiji ni nov pojav. (http://www.mladina.si/tehdnik/200436/clanek/nar--terorizem-ksenja_hahonina/index.print.html-12, 20. april 2006).

4.1.2.1 Beslan

Beslan je kmetijska in industrijska skupnost, ki šteje 35.550 prebivalcev in se nahaja 1.440 kilometrov južno od Moskve. Obkrožen je z neobdelano kmetijsko zemljo ter leži na »nogi« veličastnega in zavitega Kavkaza. Nahaja se samo 30 kilometrov severno od glavnega mesta Vladikavkaz (glej sliko 4.1.2.1.3). Beslan je majhna, revna naselbina sredi ničesar. Strateško je lociran med mnoga mesta in vojaške baze. Veliko ljudi se preživlja tako, da doma proizvajajo vodko za tihotapljenje (Giduck, 2005:112).

Beslan leži v Prigorodnem rajonu, območju, ki je do leta 1944 pripadalo Ingušetiji. To območje je bilo po deportaciji Ingušev v času Stalinove vladavine dodeljeno Severni Osetiji. Ko so se po Stalinovi smrti Inguši vrnili iz Srednje Azije, so jih v njihovih domovih pričakali osetski priseljenci (http://www.mladina.si/tehdnik/200436/clanek/nar--terorizem-ksenja_hahonina/index.print.html-12, 20. april 2006).

Slika 4.1.2.1.3: Beslan

Vir: <http://www.cnn.com/2004/WORLD/europe/09/04/russia.school/>, 19. maj 2006)

4.2 ČEČENIJA

Če želimo razumeti kaj in zakaj se je dogajalo v Beslanu 1. septembra leta 2004, moramo raziskati zgodovino ruskega konflikta v Čečeniji.

Na Kavkazu živijo različne etnične, jezikovne in verske skupine. Tukaj obstaja dolga zgodovina konflikta med temi različnimi skupinami, vendar ti konflikti niso vedno verske narave (Laqueur, 2003:185).

4.2.1 Značilnosti Čečenije

Čečenija je republika znotraj Ruske federacije. Nahaja se na Severnem Kavkazu in na severu in vzhodu meji na Dagestan, na jugu na Gruzijo ter na zahodu na Severno Osetijo, Ingušetijo ter Stavropolsko republiko. Površina Čečenije znaša 15.300 km². Glavno mesto je Grozni. Ob popisu prebivalstva leta 2002 naj bi imela 1.103.686 prebivalcev. Uradna jezika sta ruščina in čečenščina (<http://en.wikipedia.org/wiki/Chechnya>, 12. avgust 2006).

Območje severno od reke Terek, ki prečka Čečenijo v smeri od zahoda proti vzhodu, je pretežno nižinsko, pokrito s stepo in gozdno stepo ter predstavlja eno tretjino celotnega ozemlja Čečenije. Na jugu je Čečenija pretežno gorata, nekateri vrhovi so visoki tudi do

4.000 m. Vsa večja mesta se nahajajo v osrednjem delu Čečenije (Baev, Koelher in Zurcher, 2002:47,48).

Čečeni so vdani kulturi, vrednotam in načinu življenja, ki se razlikuje od pravoslavnega krščanstva. Čečeni sami sebe imenujejo Nokči. So največja izmed severnokavkaških skupin. Ozemlje Čečenije leži vzhodno od glavne ceste, ki prečka osrednji Kavkaz. Nižinski del je rodovit in obilen s padavinami (Giduck, 2005:48).

4.2.2 Zgodovinski oris Čečenije

Boj za neodvisnost Čečenije poteka že od konflikta med slovanskimi Rusi in kavkaškimi plemeni naprej. Boji med Kozaki in Čečeni vzdolž reke Terek so znani že iz zgodovine (Giduck, 2005:47,48).

Čečeni verjamejo, da izvirajo iz Kavkaza, Turki trdijo, da imajo skupen ali podoben izvor kot Čečeni. Čečenska družbena struktura temelji na družinah in klanih. Vsak klan je samostojna družbena enota. Danes je v Čečeniji 165 do 170 klanov in večina jih živi v goratem območju.

Čečeni se med seboj razlikujejo. Obstajata dve različni skupini: tisti, ki živijo na nižini⁷ in tisti, ki živijo v gorah.

Napetosti so v preteklosti potekale med pravoslavni kristjani Severne Osetije ter med Ingušeti in Čečeni. Osetijci so imeli Ingušete in Čečene za skupnega sovražnika, skupne religije in izvora kot tudi skupne geopolitične orientacije (Giduck, 2005:49).

Čečeni so suni muslimani. Odkar so si Čečene podjarmili otomanski Turki, so Čečeni v večini muslimani, sunitski misijonarji iz Saudske Arabije so jim vsilili sunitsko vero v 17. in 18. stoletju. (<http://www.mosnews.com/mn-files/chechnya.shtml#news>, 12. avgust 2006). Islam je prišel na območje Čečenije v 8. stoletju. Prvi stik ter konflikt med Čečeni in Rusi se je pričel leta 1663, ko je Rusija pričela s prizadevanji, da osvoji Kavkaz. Svojo oblast je Rusija utrdila v 18. stoletju. Krščanski Oseti so sami sprejeli rusko oblast. Po kavkaških vojnah so Rusi osvojili in podjarmili Čečene. Kasneje so se velikokrat uprli, ker se nikoli niso sprijaznili z rusko nadvlado (Giduck, 2005:50).

⁷ Obstaja razkol med samimi Čečeni. Ti, ki živijo v nižini, so vedno živeli bolj umirjeno in se preživljajo s kmetijstvom ter so naklonjeni ruski nadoblasti. V gorah živeči Čečeni so bojoviti in nacionalistični, sebe imajo za etnično čiste in so občasno v konfliktu z nižinskimi Čečeni.

Z naporu za neodvisnost Čečenije je pričel Imam Šamil, ki je sledil muslimanskim poglavarjem. Vendar so naporu za neodvisnost propadli. Po koncu kavkaških vojn leta 1864, so prevladali Rusi. Leta 1865 je bilo deportiranih 700.000 ljudi, med njimi največ Čečenov. Mnogi so bili prisiljeni na preselitev na srednji Vzhod (v Jordan in Sirijo) (Giduck, 2005:51; <http://www.mosnews.com/mn-files/chechnya.shtml#news>, 12. avgust 2006).

Čečenska kultura vzgaja otroke v veri, da se je potrebno bojevati z vsemi, ki so nasprotniki, to so Rusi in vsi nemuslimani. Otroke se hitro nauči tehnike terorja. Čečeni trdijo, da bo tako vedno dovolj borcev, ki se bodo bojevali proti Rusiji.

Ko so leta 1893 v Čečeniji odkrili nafto, je ruski car poslal Čečene ponovno v izgnanstvo (Giduck, 2005:51,52).

Oktobrska revolucija je dala Čečenom samostojnost od leta 1918 do 1921. Boljševiki so jim obljubili samostojnost v zameno za njihovo podporo proti carjevi vojski. Kasneje se je izkazalo, da je bil Lenin še slabši kot car. Leta 1920 je Rdeča armada okupirala Čečenijo in jo prisilno priključila k Sovjetski zvezi kot Gorsko samostojno regijo. Leta 1922 je Čečenija postala avtonomna republika, leta 1934 se je združila z Ingušetijo in tako je bila ustanovljena Čečensko – Ingušetška avtonomna republika. Kasneje so se Čečeni uprli še dvakrat, in sicer leta 1920 ter leta 1934, ko so bili poraženi s strani Rdeče armade.

Čečenijo je doletel najhujši udarec leta 1944, ko je Stalin ukazal celotno populacijo preseliti v nerodoviten Kazahstan in druge dele Sibirije. Domneval je, da Čečeni in Ingušeti sodelujejo z nacisti. Na zapuščeno ozemlje so naselili Osete. Leta 1957 jim je dovolil vrnitev takratni sovjetski voditelj Nikita Hruščev. Po vrnitvi so Čečeni ugotovili, da so domove, zemljo in tudi svoje pravice izgubili za vedno (Nichols, 1995: <http://www.hartford-hwp.com/archives/63/077.html>, 25. avgust 2006).

V času socialistične represije ni bilo spopadov, do zaostritve razmer je prišlo po razpadu SZ. Inguši⁸ so se na referendumu odločili, da s Čečeni ne bodo več živeli v skupni republiki in zahtevali vrnitev Prigordnega v Severni Osetiji. V spopadih je bilo ubitih okoli 1.000 ljudi. V Ingušetiji še danes v nemogočih razmerah živijo inguški begunci, katerih je med 40.000 in 60.000. Razmere so se umirile, leta 2004 so umaknili betonske bloke in oklepne, ki so stali

⁸Ko je leta 1992 razpadla Čečensko – Inguška avtonomna republika, je Čečenija razglasila neodvisnost, Ingušetija pa se je priključila Ruski federaciji (http://en.wikipedia.org/wiki/First_Chechen_War, 17. avgust 2006).

med republiko Ingušetijo in Severno Osetijo (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43_50&id=203f27661de572adb3ba95c5b86cbfc104&source=Delo, 13. februar 2006; Giduck:2005:53).

Ob vrnitvi so Čečeni leta 1991 pričeli z bojem za neodvisnost. Vodil jih je čečenski predsednik Dzohar Dudajev. Decembra leta 1994 se je pričela **1. čečenska vojna**, ko je Jelcin izdal odlok, s katerim je ukazal vladi, da uporabi vsa sredstva za razorožitev ilegalnih skupin v Čečenij (Kobal, 1998:26).

S tem ko je Moskva uporabila vojaško silo, da bi ustavila čečenska prizadevanja po odcepitvi, je to posredovanje pomenilo začetek zanikanja demokratičnih načel (Grizold in Ferfila, 2000:90).

Odločitev Moskve, da napade Čečenijo, je bila verjetno bolj »čustvene« kot pa racionalne narave. Po razpadu SZ in posledično z odcepitvijo njenih nekdanjih republik je Rusija izgubila veliko svojega ozemlja (Laqueur, 2003:186).

Marca leta 1996 je imela ruska vojska pod nadzorom okrog 80 odstotkov čečenskega ozemlja. Čečeni so se umaknili na pobočja Kavkaza, na položaje ob meji z republiko Ingušetijo na zahodu ter republiko Dagestan na vzhodu. Ko so Rusi zavzeli vsa večja mesta in pomembne strateške točke v Čečeniji, je čečenska vojska prešla v gverilsko in teroristično dejavnost (Kobal, 1998:26).

30. avgusta 1996 so ruski in čečenski predstavniki podpisali premirje v Khasaviurtu z odločitvijo, da kasneje določijo status republike. Več kot 100.000 Čečenov je izgubilo življenje v prvi vojni, večinoma so to bili civilisti. Ampak pomembno dejstvo je, da se Čečeni niso bojevali sami, ampak so jim pomagali tudi Talibani in upokojeni člani Al Kaide. Kasneje so Čečeni v Afganistanu pomagali Talibanom proti Američanom in Natu v operaciji leta 2001 in 2002.

Sredi 90. let prejšnjega stoletja se je v Čečeniji razvil vahabism⁹, radikalna oblika islama. Od njihove spreobrnitve pred stoletji je islam pomemben pojav v čečenski kulturi in njihovem življenju. Vpliv arabskega ekstremizma se kaže v naraščajočem islamskem radikalizmu,

⁹ Ustanovitelj vahabizma je bil v 18. stoletju Mohamed Ibn Abdul Vahab. Nasprotoval je čaščenju preroka Mohameda. Obsojal je muslimane, ki so molili pred oltarji svetih mož (www.nupi.no/IPS/filestore/0445.pdf, 8. januar 2007).

terorizmu ter militarizmu. Po ruskem umiku je leta 1996 postal predsednik Čečenije Aslan Mašadov. S časom se je upogibal pod pritiski radikalnega islamizma, tudi pod vplivom uporniškega vodje, Šamila Basajeva. Pod temi pritiski je Mašadov razglasil regijo kot subjekt sharia, islamskega zakona, česar pa niso podprli vsi Čečeni.

Po končani prvi čečenski vojni je Čečenija prešla v stanje organiziranega kriminala in muslimanskega terorizma. Ugrabitve so postale vsakdanji dogodek. S terorističnimi napadi je Šamil Basajev skušal skupaj z saudskim teroristom Khatabom ustanoviti in razširiti islamski narod. Ko je Putin predsedoval ruski vladi, je razglasil Čečenijo za »kamp teroristov«. Odredil je začasno politično in gospodarsko izolacijo republike. Po bombnih napadih s strani Čečenov je 30. septembra 1999 prišlo do **2. čečenske vojne** z vdorom ruskih vojaških sil v Čečenijo.

Februarja leta 2000 so čečenski uporniki zapustili glavno mesto Grozni in se zatekli v bližnje kavkaško gorovje. Napad na mesto se je nadaljeval. V gorah, kjer so imeli baze, so organizirali svojo vojsko za zoperstavljenje ruski vojski. Dve leti kasneje, oktobra leta 2002, so Čečeni Rusom vrnili udarec in zasedli gledališče Nord-Ost v Moskvi, kjer so zajeli več kot 800 ljudi. V Moskvi so nato osnovali ustavo, ki so jo Čečeni sprejeli na volitvah marca leta 2003 in potrdili, da je čečenska republika del Ruske federacije. Teroristični napadi so se nadaljevali, toda Putin ni pokazal prave volje do politične rešitve teh problemov (Giduck, 2005:55-59).

Čečenija je imela pred začetkom 1. rusko - čečenske vojne približno 900.000 prebivalcev. V dveh vojnah je bilo ubitih več kot 14 odstotkov celotnega prebivalstva (Slatenšak, 2004:30).

Rusija trdi, da se sooča z mednarodnim terorizmom ter da je vir čečenskega upora v radikalnem islamu¹⁰, ki promovira terorizem. Toda je islam je prisoten na čečenskih tleh od 17. stoletja in je del čečenske kulture. Vera je mešanica islama, nacionalnih in etničnih elementov (Laqueur, 2003:186-187). Nekateri avtorji trdijo, da se Čečeni ne bojujejo v imenu islama, čeprav so Čečeni islamske vere (http://www.janes.com/security/international_security/news/fr/fr040923_1_n.shtml, 17. november 2006).

¹⁰ Pripadniki islamskega fundamentalizma iz arabskih držav občasno (v manjšem številu) sodelujejo v čečenskih terorističnih napadih, prav tako (nekateri, ne vse) čečenske upornike usposablajo v terorističnih napadih (www.nupi.no/IPS/filestore/0445.pdf, 8. januar 2007).

Čečenija je bila v vojni deset let. Spopadi nizke stopnje še vedno potekajo in Čečenija ostaja glavni vir nestabilnosti v kavkaški regiji (<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/3293441.stm>, 16. avgust 2006).

Na obeh straneh, ruski in čečenski, je v spopadih padlo veliko civilistov in vojakov. Ustanovil se je kult »Črne vdove«. Povod za ustanovitev te skupine naj bi bilo dejstvo, da so ruske sile mučile in ubile veliko mladih čečenskih mož. Muslimanke, ki so ostale same, so ustanovile to skupino z namenom, da se maščujejo za življenje svojih bližnjih. Usposobile so se za samomorilske napade. Sodelovale so tudi v zajetju talcev v Moskvi oktobra leta 2002 (Giduck, 2005:60).

Čečeni si v glavnem želijo miru in stabilnost ter seveda samostojnosti. Mašadov se je trudil vzdrževati mir, a mu to ni uspelo, predvsem zaradi svojih radikalnih poveljnikov, kot je bil na primer Šamil Basajev in njegovi pristaši, ki bi privedli republiko do anarhije. Rusija bo s težavo zlomila teroriste z vojaško silo. Pričela je z aktivnim bojem proti terorizmu, med drugim s tem, da je pričela z odstranitvijo teroristov, kateri ogrožajo njeno notranjo varnost in mir (<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/3293441.stm>, 16. avgust 2006).

Rusija nima namena podpreti čečenske neodvisnosti, ker bi s tem samo sprožila verižno reakcijo in bi si samostojnosti želele tudi druge države znotraj njenega ozemlja (Gessen, 2004 v <http://www.slate.com/id/2106287/>, 12. avgust 2006).

Čeprav ruska politika trdi, da se je stanje v Čečeniji normaliziralo, še vedno prihaja do kršenja človekovih pravic (mučenje, ugrabljanje in izginjanje ljudi). Septembra leta 2003 so potekale predsedniške volitve, kjer je zmagal favorit ruske oblasti, Akhmad Kadyrov. Leta 2005 je bil umorjen in nasledil ga je novi predsednik Alu Alkhanov. Organiziran kriminal in napadi so se razširili čez celotno kavkaško območje, ki jim ni videti konca (<http://www.ushmm.org/conscience/alert/chechnya/>, 12. avgust 2006).

4.2.3 Pomen Čečenije za Rusijo

Čečenija je strateško pomembna za Rusijo kot tranzitno ozemlje, saj predstavlja ugodno povezavo med notranjostjo Rusije, Dagestanom in pretežnim delom vzhodnega Zakavkazja, prav tako povezujejo center federacije s Črnim in Kaspijskim morjem. Čečenija je v verigi kavkaških magistralnih komunikacijah tisti odsek, kjer se sekajo skoraj vse pomembne prometnice v nekaj vozliščih (Rupnik, 1999:224).

Cevovodi nafte in zemeljskega plina potekajo do Kazahstana in Azerbajdžana. Preko nje potekajo trije pomembni naftovodi s severa, zahoda in jugovzhoda, ki povezujejo naftna nahajališča ob Kaspijskem jezeru s Črnim morjem. (<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/chechnya1.htm>, 17. avgust 2006 in Kobal, 1998:54).

Na območju Čečenije se je nekoč nahajalo veliko nafte, saj je bil Grozni drugi največji naftni bazen ruskega carstva. Pred 2. svetovno vojno je čečenski naftni bazen dajal 10 odstotkov vse sovjetske nafte. Vendar od nekdanjega naftnega giganta ni ostalo več kaj dosti. Viri se usihajo in črpanje nafte upada. Pomen velikega rafinerijskega kompleksa v Groznejem je izgubljen¹¹ (Rupnik, 1999:223).

Glavni razlogi ruskih operacij v Čečeniji so bili zavarovati naftovode in rafinerije ter preprečiti kakršnekoli motnje teh v industriji. Z ruskega stališča je čečenski problem ovira pri popolnem izvajanju ruske oblasti na območju severnega Kavkaza (Kobal, 1998:54), saj želi ohraniti svoj vpliv na Srednjem Vzhodu in osrednji Aziji. Rusija želi ostati na Kavkazu zato, da onemogoči drugim državam, da bi na tem območju uveljavljale svoje interese, kot bi to želeli Turčija in Iran. Del ruske politike glede Čečenije je, da želi povečati Rusija svoj vpliv in onemogočiti tuj vpliv na tem območju. S tem ko ostaja Rusija na tem območju Kavkaza, želi tudi ZDA dokazati, da jim ne bo prepustila nadzora v tej regiji (<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/chechnya2.htm>, 17. november 2006).

5. RUSKE SILE

V tem poglavju bom navedla in opisala ruske sile, ki so sodelovale v reševanju talcev v Beslanu. To so bile Spetznatz enote KOV, FSB-ja in MVD-ja. Ker so sodelovali tudi pripadniki civilne zaščite, bom na kratko predstavila EMERCOM, katerega del je civilna zaščita.

SPETZNAZ (rusko Spetsialnoye nazranie) je splošni termin za različne specialne ruske enote. Obstajajo vojske Spetznatz enote (kopenske vojske in mornarice), Spetznatz enote MVD-ja ter FSB-ja (<http://warfare.ru/?linkid=1561&catid=239>, 8. januar 2007).

¹¹ Nekoč je od tod prihajal pretežni del letalskega kerozina in strojenega olja. Zaradi vojaškega konflikta je rafinerija ostala praktično brez surovin, ki so sem prihajale po naftovodu.

5.1 RUSKE VOJAŠKE ENOTE - SPETZNAZ GRU

Ruske Spetznaz enote so najboljše izurjene enote oboroženih sil Ruske federacije. Nadzor nad temi enotami izvaja ruska vojaška obveščevalna služba – GRU. Med hladno vojno so bile te enote nastanjene v Vzhodni Evropi z namenom poizvedovanja in sabotaže nalog Nata v primeru vojne. Posamezne vojaške Spetznaz enote niso posebej poimenovane (kot sta na primer enoti FSB-ja Alfa in Vympel), temveč so imenovane po številki brigade. Največkrat so del padalskih enot, vendar niso pod njihovim poveljstvom. Vojaške Spetznaz enote so sodelovale v vojni v Afganistanu in Čečeniji. Spetznaz brigada je običajno sestavljena iz petih Spetznaz bataljonov, podporne enote, čete za signaliziranje in štaba, ki je sestavljen iz visoko usposobljenih vojakov, ki so odgovorni za atentate, ugrabitve in za komuniciranje z agenti, ki se nahajajo na sovražnikovem ozemlju (<http://en.wikipedia.org/wiki/Spetsnaz>, 8. januar 2007).

5.2 ZVEZNA VARNOSTNA SLUŽBA – FSB

FSB je neposredna naslednica nekdanje obveščevalne službe KGB.

Poslanstvo, pravne osnove, načela, področja dejavnosti, pooblastila, sile in sredstva organov FSB ter način nadzora določa Zakon o zvezni varnostni službi, ki ga je sprejela Duma Ruske federacije leta 1995. Organi FSB-ja predstavljajo enoten in centraliziran sistem. Po terorističnem dejanju dne 11.9.2001 na ZDA in po terorističnem zajetju talcev v Moskvi (23.-26.10.2002) je Ruska federacija v luči boja proti terorizmu okrepila mednarodno sodelovanje. V njenem varnostno-obveščevalnem sistemu se je s spremembami 11. marca 2003 zlasti okrepila vloga Zvezne varnostne službe (rus. Federalna služba besopasnosti) (Purg, 2004:166). Septembra leta 2004 je prišlo do naslednje reorganizacije te službe je prišlo, ki jo je zaukazal predsednik Putin (<http://www.agentura.ru/english/press/about/jointprojects/mn/fsbreform/>, 1. oktober 2006). Do sprememb (predvsem kadrovskih) je prišlo v Oddelku za varovanje ustavnosti in v Oddelku za boj proti terorizmu (rusko Upravlenie borbi s terrorismom – UBT). Znotraj tega je bil oblikovan Oddelek za nadzor mednarodnega terorizma, ki naj bi po besedah Putina po dogodku v Beslanu »izkoreninil uporniške skupine« (<http://www.agentura.ru/english/dosie/fsb/structure/>, 1. oktober 2006).

Temeljna področja dela FSB so protiobveščevalna dejavnost; boj proti kriminalu; odkrivanje in preprečevanje obveščevalnih in drugih dejavnosti, ki ogrožajo varnost RF; poročanje predsedniku RF o vseh obveščevalnih zadevah; boj proti terorizmu, korupciji in

prodaji orožja ter narkotikov. V vsakem večjem mestu in regiji se nahaja direktorat FSB-ja. Od leta 1995 ta služba ni več zadolžena za varovanje meje (Jane's Sentinel, 2000:484).

Spetsnatz enoti FSB-ja, ki sta sodelovali v reševanju talcev v Beslanu, sta enoti Alpha in Vymepl.

5.2.1 Alpha

Alpha je protiteroristična enota in jo imenujejo tudi A enota. Trenutno naj bi štela 250 pripadnikov, večina od teh se nahaja v direktoratu v Moskvi, preostali naj bi se nahajali po drugih mestih v Rusiji (<http://warfare.ru/?linkid=1561&catid=239>, 8. januar 2007). Vsi pripadniki enote Alphe so izurjeni za zračno bojevanje. Tretjina pripadnikov enote Alpha je usposobljenih še za posebno gorsko bojevanje, preostala tretjina za sabotažno podvodno bojevanje. Pripadniki Spetsnatz enot uporabljajo najnovejše domače in tuje orožje in opremo, nekatera so prilagojena prav za potrebe te enote. Enota Alpha je sodelovala v vseh ruskih operacijah v Afganistanu. Prav tako je sodelovala v drugih kriznih situacijah, kot je bilo zajetje talcev v Moskvi leta 2002 ter seveda leta 2004 v Beslanu (<http://en.wikipedia.org/wiki/Spetsnaz>, http://en.wikipedia.org/wiki/Alpha_Group, 1. november 2006).

5.2.2 Vympel

Enota Vympel je prav tako protiteroristična in protisabotažna enota, ki je bila ustanovljena leta 1983 v okviru KGB. Njene prvotne naloge so bile: sabotaža, neposredne in prikrite akcije, varovanje ambasad ter vohunjenje v primeru vojne. Vympel ima 4 operativne enote, sedež je v Moskvi. Njeni pripadniki naj bi se nahajali v bližini ruskih jedrskih obratov. Je tajna enota, za katero je redko znano, kje natančno se nahaja in kakšne naloge opravlja (<http://en.wikipedia.org/wiki/Vympel>, 1. november 2006). Znano je, da je sodelovala v 1. čečenski vojni, kjer so ji očitali slabo učinkovitost ter v 2. čečenski vojni, kjer pa je bila veliko bolj učinkovita. Prav tako je enota Vympel sodelovala pri reševanju talcev v Moskvi leta 2002 in v Beslanu leta 2004 (Giduck, 2005:107).

5.3 MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE - MVD

Ministrstvo za notranje zadeve po letu 1991 ni doživelo velikih reorganizacij. Izvaja običajne policijske naloge. Leta 2003 MVD dobi večjo vlogo v boju proti terorizmu. Na lokalni ravni ustanovijo upravo za regijo Severnega Kavkaza, ki je odgovorna za boj proti terorizmu na območju Severnega Kavkaza. Na zvezni ravni okrepijo sile za boj proti terorizmu z ustanovitvijo Centra T, ki je vključen v oddelek za organiziran kriminal (<http://studies.agentura.ru/english/listing/terrorism-prevention/>, 8. januar 2007).

Spetsnaz enota MVD-ja se imenuje OMON.

5.3.1 OMON

OMON je bil ustanovljen leta 1987 in je znan pod imenom »Črne baretke«. Je visoko usposobljena veja policije MVD. Namenjen je posredovanju v kriznih razmerah, kot so krize talcev, javni neredi širšega obsega, teroristične grožnje (Grizold in Ferfila, 2000:128).

Ta enota je bila velikokrat obtožena prehitrega reagiranja in prekomerne uporabe sile. Enota OMON je bila obtožena korupcije in jemanja podkupnin. Obstajajo predvidevanja, da ni nad dovolj velikim vladnim nadzorom ter da deluje precej neodvisno. Vprašljiv je tudi nadzor nad to enoto v Čečeniji. Enota Omon je delovala v Latviji leta 1991, v 2. čečenski vojni in pri reševanju talcev v Beslanu (<http://en.wikipedia.org/wiki/OMON>, 1. oktober 2006).

5.4 MINISTRSTVO ZA CIVILNO OBRAMBO, IZREDNE RAZMERE IN ODPRAVLJANJE POSLEDIC NARAVNIH NESREČ – EMERCOM

Emercom¹² je bil ustanovljen leta 1994 in je osrednji koordinacijski organ kriznega upravljanja in vodenja v Rusiji, katerega naloge so naslednje: predlaga in oblikuje državno politiko na področju civilne obrambe, zaščite in reševanja v izrednih razmerah; zagotavlja delovanje in nadaljnji razvoj enotnega državnega sistema preventive in soočanja z izredni razmerami; usmerja aktivnosti v primeru obsežnih naravnih nesreč in drugih izrednih razmerah; nadzira porabo finančnih sredstev; organizira urjenja vladnih služb za primer

¹² Ob razpadu SZ je bil celoten sistem civilne obrambe preoblikovan v EMERCOM, razen podzemnega bunkerja za poveljevanje in nadzor, ki je ostal pod pristojnostjo Ministrstva za obrambo.

izrednih razmer (povzeto po Svete, 2007:7 in http://www.adrc.or.jp/countryreport/RUS/RUSeng99/Russia99.htm#_Toc495480604, 8. januar 2007).

EMERCOM je sestavljen iz oddelka za zaščito prebivalstva in ozemlja; oddelka za preprečitev nesreč; oddelka za mednarodno sodelovanje; oddelka za odpravljanje radioloških in drugih nesreč; oddelka za znanost in tehnologijo ter uprave ministrstva.

Pripadniki civilne zaščite predstavljajo glavni steber EMERCOM-a. Civilna zaščita je sestavljena iz reševalnih enot, mehaniziranega civilnega polka in bataljona, posebnih skupin za zaščito in helikopterskega eskadrona. Opremljeni so z inženirsko in medicinsko opremo ter radiološko, kemično in biološko zaščito. V mirnem času pripadniki civilne zaščite delujejo znotraj UEPRSS¹³-a (enotni državni sistem preventive in soočanja z izrednimi razmerami). V vojnem času delujejo v sistemu civilne zaščite. Njihova glavna naloga je predvsem zaščita prebivalstva iz ozemlja v primeru nesreče.

EMERCOM-ov Center kriznega upravljanja in vodenja je glavno telo za neprekinjeno upravljanje s sredstvi in silami v izrednih razmerah, za zagotavljanje informacij sistemu kot celoti in EMERCOM-u ter usklajevanje vseh delov UEPRSS-a (http://www.adrc.or.jp/countryreport/RUS/RUSeng99/Russia99.htm#_Toc495480604, 8. januar 2007).

6. TERORISTIČNI NAPAD V BESLANU

6.1 NAČRT TERORISTOV ZA BESLAN

Teroristi so preučili teroristični napad v moskovskem gledališču Nord - Ost, ki se je zgodil leta 2002 ter napake, do katerih je prišlo. Ker so v moskovskem gledališču teroristi zadrževali talce v enem prostoru, sta enoti Alpha in Vypel lažje vdrla v gledališče. Uporabljen je bil plin, vendar teroristi niso imeli mask, ventilacija pa ni delovala. Teh napak teroristi v Beslanu niso želeli ponoviti.

Osnovna šola številka 1 je bila zgrajena pred stoletjem in je najstarejša od šestih osnovnih šol v Beslanu. Kasneje so bili dodani posamezni oddelki, nastal je labirint učilnic in medsebojno povezanih hodnikov. Šola je bila bolj zapletene gradnje kot moskovsko gledališče, ki je bilo en sam velik prostor in zato bolj ranljiv. Vse ostale šole so sodobne

¹³ UEPRSS ureja razmerja med vladnimi in nevladnimi ter civilnimi in vojaškimi strukturami (Svete, 2007:3)

gradnje in preprosto oblikovane. Zato so teroristi izbrali osnovno šolo 1, da so jih ruske sile težje izsledile in napadle.

Mesto Beslan se je pokazalo kot idealno mesto za napad zaradi neposredne bližine Ingušetije, ki je redko naseljena. Vladikavkaz ni bil primeren, ker ima skoraj desetkrat več prebivalcev, tam se nahaja generalštab MVD-ja in vojska. Kasneje je eden izmed teroristov povedal, da so najprej nameravali zavzeti sirotišnico v Beslanu. Teroristi so iskali nekaj večjega, kajti v sirotišnici je bilo samo 160 otrok in odraslih. Osnovna šola 1 se je izkazala za najbolj primerno. Vanjo je bilo težko vdreti in nadziralo jo je le nekaj mož in žensk z eksplozivom.

Z zavzetjem šole v Beslanu so teroristi v Rusiji in po svetu vzbudili veliko pozornosti, kar je bil tudi njihov namen. S tem ko je bila skupina teroristov sestavljena iz več narodnosti, je dala vedeti, da čečenski problem ni samo problem Rusije, temveč presega njene meje. Na to so teroristi opozarjali s samomorilskimi napadi v Moskvi, kjer je središče ruske vlade in finančne moči. Z zajetjem šole v Beslanu so dodatno destabilizirali odnose med Ingušetijo in Severno Osetijo (Giduck, 2005:176-179).

Vodja teroristov naj bi bil Ruslan Hučbarov, z vzdevkom »Polkovnik«. Veljal naj bi za najbolj krutega ugrabitelja in naj bi bil blizu Šamilu Basajevu (http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2045913, 30. avgust 2006).

Po napadu so se pojavila predvidevanja, da je bil Beslan samo predpriprava za večjo operacijo. Na to naj bi nakazovalo tudi dejstvo, da ob pogajanjih s teroristi prvi dan napada ti niso imeli nobenih zahtev. Ko so se pričeli krhata odnosi med teroristi in ko so ti videli, da so ruske sile pripravljene na napad, zunaj pa je čakala množica razjarjenih in oboroženih civilistov, je pritisk postajal prevelik. Mnogi so začeli iskati način, da bi pobegnili, vendar je bilo teroristom od vodij zaukazano, da morajo nadaljevati z operacijo. Eden izmed teroristov je povedal, da je bilo zajetje šole del načrta, saj so nameravali zajeti še vladno palačo Severne Osetije, vendar so načrt zaradi velikega števila ruskih sil, opustili (Giduck, 2005:181).

Teroristi so imeli vir informacij v množici civilistov, ki so bili pred šolo, tako da so poznali dogajanje v okolici ter položaj ruskih sil. Dobra pripravljenost in usposobljenost teroristov kaže na njihovo odlično taktično podkovanost. Verjetno so uporabili tudi taktični priročnik

Al Kaide, predvsem poglavje z naslovom »Kako ravnati s talci«. Basajev je sicer dejal, da je osebno usposobil teroriste v dveh tednih v Ingušetiji. Dobil je, kar je hotel in kar so ga vodje Al Kaide naučili: skupino »živih bomb«, ki sledijo ukazom. Komunikacija med teroristi je potekala enosmerno, od vodij zunaj do nižjih vodij znotraj. To pa je preprečilo tistim, ki so se nahajali v šoli, da bi delali kako drugače. Največji problem teroristov, je bil, da navkljub dobri pripravljenosti med napadom niso bili medsebojno usklajeni (Giduck, 2005:194,195). Med orožjem, ki so ga teroristi uporabili v napadu na šolo, so bile pištole, puške kalašnikov, ostrostrelne puške, ročni metalci bomb, mitraljezi, protitankovski metalci raket, protipehotne mine ter ročne granate. Posedovali so improvizirana eksploziva (plastične steklenice, napolnjene z žebli, vijaki ter šrapneli in dinamitom, narejenim doma). Imeli so skupno okoli 30 kilogramov eksploziva (Giduck,2005:226).

Del orožja, ki so ga uporabili teroristi, naj bi izviralo iz oropanega skladišča ruskih varnostnih sil v Ingušetiji (http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2045913, 30. avgust 2006).

6.1.1 Zahteve teroristov

Na začetku pogajanj teroristi niso imeli zahtev. Kasneje so postavili naslednje:

1. Da se sestanejo s predsednikoma Ingušetije in Severne Osetije.
2. Da izpustijo teroristi, ki so v zaporu zaradi napada v Ingušetiji leta 2004.
3. Da Rusija umakne svoje varnostne sile iz Čečenije in prizna njeno neodvisnost.

6.1.2 Žrtve napada

Lev Dzugayev je dejal, da je 323 talcev, med njimi 156 otrok, umrlo ob zavzetju šole v Beslanu. Teroristov je umrlo 26, 10 iz arabskih držav, in najmanj 10¹⁴ pripadnikov Ruskih specialnih sil. Več kot 700 ljudi je bilo ranjenih. 448 ljudi je bilo v bolnici, vključno z 248 otrok. 69 jih je bilo v kritičnem stanju. Največ talcev je umrlo, ko so bombe eksplodirale v telovadnici. Tisti, ki so umrli zaradi streljanja, so bili zadeti od zadaj, ko so bežali. 79 teles je bilo identificiranih. Zaradi zогlenelosti mnogih teles so bila potrebna DNK testiranja, da se ugotovi njihovo identiteto.

¹⁴ Giduck v svoji knjigi navaja, da je umrlo 11 pripadnikov enot Vypel in Alpha (glej Giduck, 2005:172)

200 ranjenih talcev je bilo v bolnici v Severni Osetiji. 128 jih je bilo v bolnicah v Vladikavkazu, glavnem mestu Severne Osetije. Po nekaterih virih naj bi bilo 158 otrok v bolnicah, drugi govorijo o številki 160 (<http://www.mosnews.com/mn-files/school.shtml>, 13. februar 2006).

31 teroristov je bilo ubitih, 13 naj bi jih pobegnilo, 4¹⁵ so bili ugrabljeni, enega pa naj bi ubila množica ljudi, ki se je nahajala pred šolo. Med teroristi naj bilo po pripovedih zajetih veliko mladih fantov, starih med 17 in 20 let. Skupino teroristov¹⁶ naj bi sestavljalo dvajset Ingušetov, deset Čečenov, deset Arabcev (vsaj eden naj bi bil iz Severne Afrike, večina jih je bila iz Sudana in Libije), pet Rusov. Med njimi naj bi bila tudi eden ali dva Oseta. Bili sta tudi dve Čečenki, verjetno pripadnici Črnih vdov, opasani z bombami. Na koncu so uspeli identificirati samo 17 teroristov (Giduck, 2005:118-120).

Teroristi so si skrili orožje in eksploziv v šoli še pred zajetjem talcev. Po nekaterih informacijah naj bi bilo orožje skrito pod tlemi med poletnim obnovitvenim delom, ki so jih opravljali na šoli¹⁷ (<http://www.cnn.com/2004/WORLD/europe/o9/04/russia.school/>, 18. maj 2006).

¹⁵ Šele po koncu drame so ruske oblasti potrdile, da so bili štirje teroristi zajeti že takoj na začetku.

¹⁶ S strani ruskih oblasti so se pojavila predvidevanja, da naj bi bili teroristi sestavljeni iz dveh skupin in vsaka naj bi imela svoje poslanstvo. To naj bi privedlo do konflikta med teroristi med samim napadom. Med teroristi naj bi bili tudi plačanci, ki naj bi bili plačani za opravljeno delo, nekateri naj bi bili tam v imenu islama. Vendar so to bila samo predvidevanja, ki pa kasneje niso bila potrjena (Giduck, 2005:181).

¹⁷ Vendar kasneje ni bilo dokazano, da bi orožje res bilo skrito, po vsej verjetnosti so ga teroristi prinesli seboj (<http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2006/06/mil-060616-rianovosti02.htm>, 29. avgust 2006)

6.2 OPIS DOGANJA V BESLANU OD 1. - 3. SEPTEMBRA 2004

6.2.1 1. dan: 1. september

Skupina oboroženih ljudi¹⁸ je 1. septembra leta 2004 ob 9. uri po lokalnem času zavzela Osnovno šolo 1 v Beslanu, kjer je ugrabila 1181 ljudi¹⁹ – otrok, njihovih staršev in učiteljev. Otroci so bili stari med sedem in enajst let. (http://en.wikipedia.org/wiki/Beslan_hostage_crisis, 22. september 2005).

Od obveščevalne službe je ruska vlada deset dni pred napadom na šolo dobila informacije, da naj bi prišlo do napada na neznano šolo v okolici Čečenije. Točna lokacija ni bila znana. Da se bo nekaj zgodilo, je nakazoval odhod inguških družin nazaj v Ingušetijo (samo tri dni pred napadom). V šoli se je 1. septembra nahajal samo en paznik (Giduck, 2005:114).

1. septembra je v Rusiji praznični dan, saj pravijo, da je poletja konec, ko se slovesno oblečeni prvošolčki odpravijo prvič v šolo (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=54f882668765286415277e531a5da5404&source=Delo, 19. maj 2006). Na prvi šolski dan otroci obdarijo učitelje z rožami, starši pospremijo otroke do šole in počakajo, da gredo v razrede. Zadnjih devet staršev, ki je pospremilo otroke, je bilo ranjenih v streljanju. Pri tem sta bila dva mrtva. (<http://www.mosnews.com/mn-files/school.shtml>, 13. februar 2006)

Teroristi so se pripeljali z vojaškimi poltovornjaki. Prva skupina je obkolila množico, ki se je nahajala zunaj pred šolo. Druga skupina je vstopila v šolo skozi glavna vrata in skušala potisniti ljudi v telovadnico. V šolo jim je uspelo zapreti le 60 odstotkov ljudi, ostali so zbežali skozi vzhodna vrata. Teroristi so bili oboroženi z avtomatskimi puškami, granatami, ostrostrelnimi puškami, eksplozivom, plinskimi maskami ter termovizijskimi napravami (Giduck, 2005:115).

¹⁸ Podatki se o njihovem številu razlikujejo, v literaturi se giblje število med 15 do 30 ugrabiteljev, Giduck pa v svoji knjigi navaja število 49.

¹⁹ Tudi glede števila zajetih talcev je bilo veliko domnev o točnem številu. Po prvotnih poročanjih medijev naj bi bilo le 120 do 400 talcev.

Teroristi, ki so stražili telovadnico, so bili po večini Čečeni in Ingušeti. Za varovanje stavbe in vhodov pred vdorom ruskih sil so bili odgovorni Arabci, slednji niso bili veliko v stiku s talci (Giduck, 2005:121).

Po prvih streljih med varnostnimi silami in ugrabitelji je 50 otrokom uspelo neopaženo zapustiti zgradbo. Po prenehanju streljanja so otroci, ki so se v času napada poskrili po šoli, v majhnih skupinah začeli zapuščati poslopje. Po pričevanju očividcev naj bi teroristi v šolsko telovadnico, kjer so bili zaprti talci, namestili bombe. Policiji so zagrozili, da bodo šolo razstrelili, če bodo ti poskušali vdreti. Kot je povedal pokrajinski minister za notranje zadeve, so teroristi zagrozili, da bodo za vsakega ubitega iz svojih vrst, usmrtili 50 otrok. V primeru, da bo kakšen od ugrabiteljev ranjen, 20 otrok.

Predstavniki ruske obveščevalne službe, Valerij Andrejev, je povedal, da so teroristi po telefonu sporočili, da ni ranjenih otrok

Okoli šole je bil hitro postavljen varnostni kordon, sestavljen iz ruske policije in ruskih oboroženih sil Spetsnaz²⁰ in Alpha (http://en.wikipedia.org/wiki/Beslan_hostage_crisis, 22. julij 2006).

Poklicana je bila tudi enota OMON. Okoli šole so bili postavljeni ostrostrelci. Skupini Alpha in Vypel sta prispeli v Beslan med 13. in 15. uro. Poveljstvo je bilo postavljeno v beslanski kulturni center, okoli dvesto metrov severno od šole. Zvečer ob 23. uri še vedno ni bilo znano, kdo je vodja ruskih varnostnih sil (Giduck, 2005:126).

Ruska vlada je zagotovila, da ne bodo uporabili sile pri reševanju talcev. Ugrabitelji se niso hoteli pogajati ne s tamkajšnjim muftijem ne z okrožnim tožilcem, ampak so zahtevali, da so na pogajanjih prisotni predsednika Severne Osetije, Aleksander Džasokhov in Ingušetije, Murat Zjazikov, ter prejšnji predsednik Ingušetije, Ruslan Aushev²¹.

²⁰ Spetsnaz ruske sile so se nahajale dvesto kilometrov v stran v Čečeniji. Ob deseti uri dopoldan so bile mobilizirane in poslane v Beslan. Potrebovali so tri ure, da so prispeli na kraj dogodka. Ko so ruske sile dobile poziv, so se na hitro pripravili na odhod, ni pa bilo na razpolago njihovega letala, na katerega so morali še čakati.

²¹ V medijih so sporočali, da so teroristi zahtevali, da na pogajanja pride tudi znani otroški pediater Leonid Roshal. Roshala je ruski predsednik Vladimir Putin odlikoval zaradi pogajanj za izpustitev gledalcev leta 2002 pri zajetju moskovskega gledališča Nord-Ost. Giduck v svoji knjigi navaja, da so mu pripadniki ruskih

(http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=54f882668765286415277e531a5da5404&source=Delo, 19. maj 2006, http://en.wikipedia.org/wiki/Beslan_hostage_crisis, 19. maj 2006).

Na zahtevo Rusije se je na večer 1. septembra leta 2004 sestal Varnostni svet OZN. Člani Varnostnega sveta so zahtevali »takojšnje in brezpogojno izpustitev vseh talcev, ki so jih zajeli teroristi. Ameriški predsednik George W. Bush je po poročanjih Rusiji pri soočanju s krizo ponudil »pomoč v vsaki obliki« (http://en.wikipedia.org/wiki/Beslan_hostage_crisis, 22. september 2005).

Vodja čečenskih upornikov Aslan Mašadov je zanikal vpletenost njegovih sil v zajetje talcev v šoli v Beslanu. Rusija je ta dan zavarovala jedrske zmogljivosti in vse druge pomembne objekte (<http://www.mosnews.com/mn-files/school.shtml>, 13. februar 2006)

Talci so bili zgroženi nad brutalnim, živalskim obnašanjem teroristov. Pretepali so ljudi, posiljevali dekleta, ubili nekaj talcev in streljali v tla ter strop in grozili. Dekleta so bila posiljena na tleh telovadnice pred celo množico talcev (Giduck, 2005:117).

Prvi dan je bilo ubitih 16 odraslih moških in fantov. Te so odpeljali v drugo nadstropje in jih usmrtili.

Po zajetju šole so se prvi na kraju dogodka zbrali prebivalci Beslana. Mesto je postalo prava oborožena trdnjava, saj so prebivalci posedovali lovske puške ter pištole (Giduck, 2005:123,124).

6.2.2 2. dan: 2. september

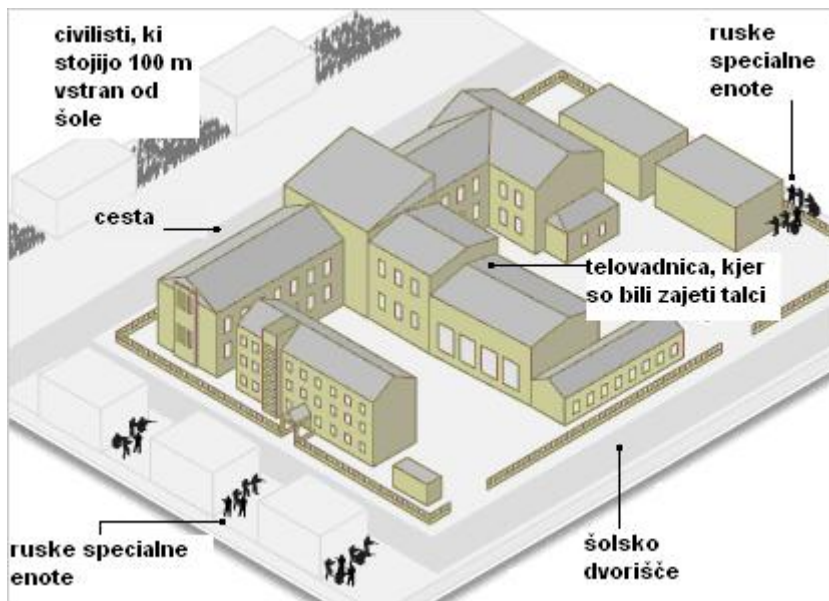
Zaradi zaostrenih razmer v Beslanu so povsod po Rusiji varovali šole in dostop do njih. Zaprli so letališči v Beslanu in v Vladikavkazu ter mejo s sosednjo Gruzijo (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=54f882668765286415277e531a5da5404&source=Delo, 19. maj 2006).

2. septembra so se med Rošalom in teroristi pogajanja izkazala za neuspešna. Zavrnili so celo hrano, vodo ter zdravila za talce. Dovolili niso niti odstranitve trupel iz šole.

sil dejali, da teroristi niso zahtevali sodelovanja Rošala, ter da je prostovoljno prišel na pogajanja (http://en.wikipedia.org/wiki/Beslan_hostage_crisis, 19. maj 2006; Giduck, 2005:128)

Zaradi neznosne vročine so si začeli talci, še posebno otroci, slačiti oblačila. Okoli 15 ure in 30 minut sta v šoli z deset minutno razliko odjeknili dve eksploziji. Kasneje se je izkazalo, da je šlo za granato, ki je bila aktivirana s strani teroristov z namenom, da bi ruske sile zadržali čim dlje od šole (http://en.wikipedia.org/wiki/Beslan_hostage_crisis, 22. julij 2005).

Slika 6.2.2.4: Načrt šole v Beslanu

Vir: http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/world/04/russian_s/html/1.stm, 17. avgust 2006)

Skupini Alpha in Vypel sta že zavzeli taktično postavitev okoli šole (glej sliko 6.2.2.4), ostrostrelci so bili v pripravljenosti. Pravi načrt za napad na teroriste je bil še v pripravi. Še vedno ni bilo jasno, kdo poveljuje ruskim enotam, prav tako nihče ni želel sprejemati dokončnih odločitev. Sredi dne je bilo ubitih 60 fantov in odraslih moških. Ampak ruske sile niso reagirale. Množica civilistov je postajala vse bolj nestrpna (Giduck, 2005:135,136).

Pozno zvečer so teroristi skušali pobegniti, vendar jim to zaradi pred šolo postavljenega varnostnega kordona, ki so ga vzpostavili prebivalci Beslana, ni uspelo (Giduck, 2005:141).

6.2.3 3. dan: 3. september

Tretji dan se je pričelo pogajanje med ugrabitelji in kriznim štabom. Nekdanjemu inženirskemu predsedniku, Ruslanu Auševu, so ugrabitelji 1. septembra dovolili odvoz trupel. Že 2. septembra mu je uspelo osvoboditi 26 otrok, mlajših od dveh let in pol, in njihove matere. Ko so jih malo po 13. uri prišli iskat pripadniki civilne zaščite, so odjeknile

eksplozije in pričelo se je vsesplošno streljanje (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43.50&id=f8b01b9c9c1b1719c93423107c661a704&source=Delo, 19. maj 2006).

V popoldanskem času tretjega dne so teroristi dovolili medicinskemu osebju odstranitev trupel iz šole. Po poročanju časnika FSB sta se slišali dve veliki eksploziji. Ob vstopu medicinskega osebja in civilne zaščite v šolo okoli 13. ure so teroristi pričeli z napadom. Dva medicinska delavca sta umrla, ostalim je uspelo zbežati pred streljanjem. (http://en.wikipedia.org/wiki/Beslan_hostage_crisis, 22. september 2005)

Še vedno ni povsem jasno, kaj se je zgodilo. V kriznem štabu trdijo, da niso načrtovali napada. Tudi po mnenju nekdanjih uslužbencev specialnih enot je bilo premalo časa za organizacijo akcije. Po pričevanju poročevalca vladnega časnika Rosijska Gazeta je peterica ugrabiteljev po nesreči sprožila lastno mino, ki je preprečevala pobeg talcev (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43.50&id=f8b01b9c9c1b1719c93423107c661a704&source=Delo, 19. maj 2006).

Po vsestranskem streljanju je bila na kraju dogajanja samo skupina Vypmel. Skupina Alpha se je nahajala v Vladikavkazu, kjer se je v eni izmed stavb pripravljala na napad. Potrebovali so kar nekaj časa, da so se vrnili nazaj v šolo. Bilo je že sredi dneva, ko je skupina Vypmel pričela z napadom, vendar brez vsakega načrta (Giduck, 2005:149).

Slika 6.2.3.4: Porušena streha na šoli

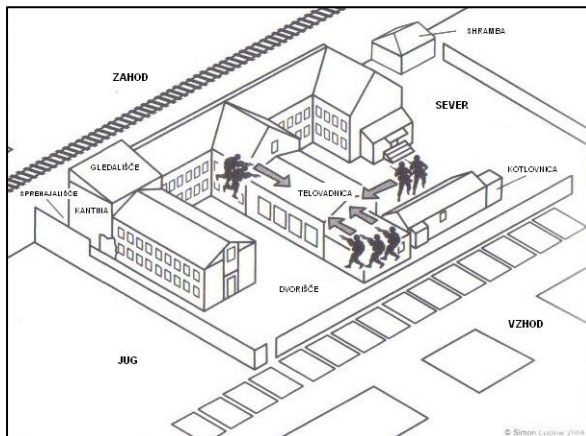
Vir: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/5018928.stm>, 28. avgust 2006

Kot je razvidno na sliki 6.2.3.5, se je del strehe na šoli porušil, pri tem je umrlo nekaj talcev. Ostalih 30 talcev je to izkoristilo za beg, medtem so na njih streljali teroristi. Nad prizoriščem so se pojavili vojaški helikopterji ruskih vojaških sil. V eno od sten so z eksplozivom naredili luknjo²², da bi olajšali pobeg talcev. Nastal je pravi kaos. Otroci so bežali pred točo krogel, ranjene pa so odvažali. Ugrabitelji so se razdelili v več skupin. Nekateri so se skušali pomešati med talce, nekaj se jih je prebilo proti jugu mesta. Ženski, ki sta bili med napadom opasani s strelivom, sta se po nekaterih virih preoblekli, pobegnili in s seboj odpeljali nekaj otrok (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=f8b01b9c9c1b1719c93423107c661a704&source=Delo, 19. maj 2006).

Ob začetku streljanja je bilo v neposredni bližini 150 pripadnikov enote Vypmel, kasneje so se ji pridružile še ostale. Za reševanje nekaj več tisoč talcev je bilo na razpolago 300 vojakov. Jedilnica je bila drugi največji prostor, kjer so bili zajeti talci. V tem prostoru se je začel neposredni boj med pripadniki enote Vypmel in teroristi. Vojaki so nadaljevali proti zahodnemu delu šole in iskali talce (Giduck, 2005:156). Kot kaže slika 6.2.3.6, se je enota Alpha pomikala proti telovadnici s severne strani, z zahoda se je proti njim pomikala skupina Vypmel in tako so bili teroristi obkoljeni.

²² Pred šolo so ruske varnostne sile pripeljale tank, da so naredili luknjo v šolo za lažje reševanje talcev.

Slika 6.2.3.6: Položaj enot Alpha in Vympel

Vir: Giduck, 2005:164

Vojaki so se ob pomikanju iz prvega v drugo nadstropje razdelili v dve skupini, da ne bi padli v zasedo. Njihovo premikanje med nadstropji so oteževale ozke stopnice v obliki črke w, zaradi česar so bili ranljivejši s strani teroristov. Kot lahko vidimo na zgoraj omenjenih slikah, je bila celotna šola v obliki črke w. Vojaki so bili porazdeljeni po šoli ter vstopali v prostore od znotraj, zato bi lahko prišlo tudi do prijateljskega ognja (Giduck, 2005:160-162).

Reševanje talcev so oteževali civilisti, prostovoljci, ki so vdrli v šolo. Prišlo je do zmede. Okoli 14. ure se je pričelo ponovno streljanje, ko so skušali preostali teroristi pobegniti. Preoblekli so se v oblačila civilistov, vendar so jih ruski vojaki ujeli in jih 13 takoj ubili (Giduck, 2005:167). Druga skupina teroristov je zbežala iz šole in se zatekla v drugo stanovanjsko stavbo. Ruski vojaki so obkolili hišo in s tanki obstreljevali teroriste. Nato so vojaki in medicinsko osebje evakuirali še preostalo skupino talcev. Mnogo jih je bilo ranjenih. Del šole je bil v plamenih. Zaradi streljanja je bilo gasilcem oteženo gašenje (<http://www.mosnews.com/mn-files/school.shtml>, 18. maj 2006).

Okoli 15. ure je po Beslanu še dodatna skupina Spetznaz pričela z iskanjem preostalih teroristov. Ob 15.40 je bilo bojevanja skoraj konec. Streljanje se je nadaljevalo le še med stavbami s teroristi, ki so skušali pobegniti z otroci in tistimi, ki so bili zunaj šole in so jim pomagali (Giduck, 2005:168). Zadnje streljanje med teroristi in ruskimi enotami je bilo zvečer okoli 22. ure. Zadnji terorist je bil ubit okoli 23.30 ure (Giduck, 2005:171).

Pri reševanju talcev so sodelovali oboroženi civilisti. Dejavniki, ki so ovirali uspešno rusko akcijo, je bilo preveliko število različnih ruskih enot, ki so bile med seboj neusklajene.

Neuskklajenost je bila posledica usposobljenosti enot za različne naloge, neopravljenega skupnega usposabljanja in odsotnost enotnega vodje nad enotami, ki bi poveljeval vsem enotam hkrati, nadzoroval situacijo in glavni napad. Odsotnost vodje onemogoča prevzem odgovornosti za delovanje ruskih sil (Giduck, 2005:215,216).

Kljub slabemu poveljevanju so ruske sile delovale naprej. Enoti Alpha in Vympel sta si razdelili dolžnosti v šoli. Vsaka protiteroristična enota je bila razdeljena na tri menjave. Enote so se menjavale na vsakih osem ur, opazovale šolo ali se za osem ur umaknile. S tem načrtom so se pripravljali na morebiten napad. Ostalih osem ur so se pripravljali na vdor v šolo, ki je bila po gradnji vsaj malo podobna Osnovni šoli 1 v Beslanu. Ko so se pričele prve eksplozije, nihče ni ukazal enotam, naj vdrejo v šolo. Komunikacija med različnimi enotami je bila zelo slaba. Nekateri so čakali na ukaze, drugi so pomišljali ali naj gredo naprej ali ne. Ko je prišlo do eksplozije v telovadnici, kjer se je zadrževalo največ talcev, je nastal kaos. Oboroženi civilisti so vdrli v šolo. Vodje posameznih skupin so pripravljali načrt za vdor v šolo, vendar naj bi se ta zgodil šele četrty dan (Giduck, 2005:219-221).

7. ANALIZA PO TERORISTIČNEMU NAPADU V BESLANU

7.1 ODGOVORNOST RUSKIH OBLASTI IN PREISKAVA

V Rusiji so bile po beslanski tragediji uvedene tri preiskave: preiskava tožilstva, preiskava regionalnega severnoosetijskega parlamenta in preiskava (ruske) parlamentarne komisije (Večer, 2005:6).

V Beslan se je na ukaz ruskega predsednika Vladimirja Putina odpravilo šest zveznih tožilcev pod vodstvom namestnika generalnega državnega tožilca Vladimirja Kolesnikovega. Skupina tožilcev se je srečala z vsemi vpletenimi, preživeli, starši in ostalimi meščani, vključno s predstavnicami odbora beslanskih mater. Ta je že dalj časa kritizirala potek preiskave (http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,369,85360, 31. maj 2006).

Namestnik ruskega generalnega tožilca Nikolaj Šepel je povedal, da **preiskava ruskega tožilstva** ni odkrila nobenih napak v ukrepanju oblasti ob krizi. Tožilstvo je svoje ugotovitve podalo dan pred napovedano predstavitevijo poročila ruske parlamentarne komisije, pred člani obeh domov ruskega parlamenta. Šepel je v poročilu navedel, da je rekonstrukcija dogodkov septembra leta 2004 pokazala, da ruske enote, ki so sodelovale pri reševalni operaciji, ne nosijo krivde za tragedijo. Svojci žrtev so bili ogorčeni nad poročilom in so obtožili oblasti

nesposobnosti in prikrivanja tragedije. Po mnenju družin žrtev so talci umrli po nepotrebnem, ker so posebne ruske enote med reševalnimi operacijami uporabila minomete, metalce ognja in tanke. Po mnenju svojcev žrtev so uporniki prejeli pomoč skorumpiranih predstavnikov oblasti (Večer, 2005:6).

Naslednja komisija, **Preiskovalna komisija ruskega parlamenta**, je ugotovila številne pomanjkljivosti in napake pri reševanju krize talci v Beslanu. Predsednik komisije Toršin je povedal, da bi bilo tragedijo moč preprečiti, če bi severnoosetijska policija upoštevala navodilo ruskega notranjega ministrstva o okrepitvi varnosti okoli šol. Pred poslanci obeh domov ruskega parlamenta je pojasnil, da sta ruski notranji minister Rašid Nurgalijev in njegov namestnik manj kot dva tedna pred zajetjem talcev na policijsko upravo Severne Osetije, ki je pristojna tudi za Beslan, na podlagi obveščevalnih podatkov odredila, da morajo v tej ruski republiki na prvi dan šole 1. septembra okrepiti varnost okoli šolskih poslopij. Telegram s to vsebino sta poslala 21. in 31. avgusta. »To bi lahko preprečilo teroristični napad, vendar navodilo ni bilo uresničeno« piše v poročilu. Komisija je tudi ugotovila številne nepravilnosti med samo operacijo reševanja krize. »Številni predstavniki ruskih enot niso bili seznanjeni z ravnanjem v izrednih razmerah« je povedal. Predstavnike ruskih enot v Severni Osetiji in sosednji Ingušetiji, od koder so vdrli ugrabitelji, pa so v poročilu obtožili »malomarnosti in nemarnosti«, zaradi katere so skrajneži lahko izvedli ugrabitev »(http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,396,108610, 31. maj 2006; <http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2006/06/mil-060616-rianovosti02.htm>, 29. avgust 2006).

Toršin je dejal tudi to, da je bilo takoj po vdoru teroristov v šolo točno znano število talcev, ki jih je bilo 1128. Lokalne oblasti so navajale število 354, to odločitev pa je sprejel lokalni vodja zvezne varnostne službe Valerij Andrejev, ki naj pa bi bil odgovoren za slabo usklajevanje med varnostnimi silami in oblastmi. (http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,396,108610, 31. maj 2006).

Mnogi preživeli talci in njihovi svojci obtožujejo lokalne oblasti za krvav razplet drame v Beslanu. Aleksander Toršin jim je odgovoril, da ni nihče drug kriv za dramo kot čečenski vodja upornikov, Šamil Basajev. **Komisija severnoosetijskega parlamenta** je v svojem poročilu obtožila oblasti, da so reševalne operacije opravili nestrokovno, in zahtevala, da odgovorne kaznujejo. Prav tako pravijo, da ne verjamejo ruski parlamentarni skupini, da

skuša prikriti odgovornost ruskih sil in da bodo še naprej vodili svojo preiskavo (Večer, 2005:6; <http://www.mosnews.com/news/2005/12/27/beslanreport.shtml>, 29. avgust 2006)

Ruske enote niso bile pripravljene na napad, kar priča tudi kaos, ki je nastal po začetnem streljanju. Po prizorišču so postopali civilisti in novinarji, prve ranjene pa so morali v bolnišnice odvažati v osebnih avtomobilih. Podobno neorganizirano so se sicer odzvali med napadom na moskovsko gledališče, a zmeda je bila takrat posledica neuskkljenosti med različnimi službami in neobveščenosti zdravnikom o tem, kakšen strupeni plin je bil uporabljen. Dokaz, da oblasti niso načrtovale napada, je tudi zmedenost obeh državnih televizij, ki sta začeli s kraja dogajanja poročati skoraj eno uro po začetku streljanja.. Mediji so bili v nasprotju s poročanjem leta 2002 zelo previdni, ko so opisovali ugrabitelje. Besede »terorist« ni bilo veliko slišati. Tudi oblasti so bile previdne pri imenovanju narodnosti ugrabiteljev. Takoj so začeli govoriti o mednarodnih teroristih in opozarjati, da med njimi niso le Čečenci ali Inguši. »Bojazen je, da bi takšna tragedija lahko spet privedla do prelivanja krvi med Oseti in Inguši« je izjavil znani pediater Leonid Rošalj (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=203f27661de572adb3ba95c5b86cbfc104&source=Delo, 19. maj 2006).

Predsednik ruske republike Severne Osetije, Aleksander Džasohov, je 9 mesecev po krvavi drami v Beslanu odstopil. Mnogi so mu pripisovali odgovornost za dogodke v Beslanu (http://banners.24ur.com/bin/article.php?article_id=2057133, 2. junij 2006).

Džasohov je dejal, da je bil Aslan Mašadov (leta 2005 ubiti čečenski predsednik) pripravljen priti na pogajanja z ugrabitelji v Beslanu, vendar pa je ta izjava v nasprotju s trditvami Toršina, ki vso krivdo za dogajanje pripisuje Mašadovu in Šamilu Basajevu.

Kmalu po zasedbi šoli so se širile govorice, da naj bi bili ugrabitelji pripravljene prisluhniti tedanjemu čečenskemu predsedniku Aslanu Mašadovu. Na pogajanja z ugrabitelji naj bi prišla skupaj s tedanjim predsednikom Severne Osetije Džasohovim. Preden naj bi jima uspelo prispeti v Beslan, naj bi se napad na šolo že začel.

Član Toršinove komisije Jurij Ivanov je izjavil, da so za večino žrtev beslanske tragedije krivi prav zvezni organi in med krivci je tudi predsednik Putin.

Sorodniki umrlih in preživelih talcev so zahtevali, da naj na sodišču pričajo tudi generali FSB-ja ter naj pojasnijo, zakaj so z minometi in tanki napadli šolo, čeprav je bilo v njej še

vedno nekaj talcev (Soban v http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50id=1a034f2f9a2c9f2ea8ae0f49a8a1d37204&source=Delo, 2. oktober 2006).

7.2 VPLIV NAPADA NA TERORISTIČNO ORGANIZACIJO

Odgovornost za napad v Beslanu je prevzel **Šamil Basajev** (glej sliko 7.2.7), ki se je vsa leta boril za neodvisnost Čečenije.

Slika 7.2.7: Šamil Basajev

Vir: http://www.economist.com/obituary/displaystory.cfm?story_id=7160644, 28. september 2006

Basajev je bil poveljnik čečenskih upornikov, odkar so ruske sile leta 1994 zasedle Čečenijo. Vodil je večino napadov zoper Rusijo. Največ zgražanja doma in po svetu je sprožil ravno z napadom v Beslanu. O smrti Šamila Basajeva je sporočil vodja FSB-ja, ki so ga ubili v okviru posebne operacije v Ingušetiji, medtem ko se je pripravljaj na izvedbo terorističnega napada na Ingušetijo. Vodil je prvo množično zajetje talcev, ki so ga izvedli čečenski uporniki v južnem ruskem mestu Budjovosk leta 1995.

Organiziral naj bi tudi napad na gledališče v Moskvi. Basajev je tudi kandidiral za predsednika Čečenije po letu 1996, ko je morala ruska vojska umakniti svoje sile. Premagal ga je Aslan Mašadov, ki je bil zmernejši separatistični voditelj. Kasneje so ga ubile ruske sile. Leta 1997 postane Basajev premier Ičkerije, samorazglašene neodvisne čečenske republike.

Šamil Basajev se je rodil leta 1965 v gorski vasi Vedenno. Imenoval se je po slavnem muli Imamu Šamilu. Prvič je postal znan javnosti in svetu, ko je leta 1991 ugrabil rusko potniško letalo in pilota prisilil, da je pristal v Ankari. Prav v Ankari je sklical tiskovno konferenco in svetu sporočil, kaj se dogaja v Čečeniji. Ko so ruske sile leta 1994 zasedle Čečenijo, je postal eden izmed voditeljev upora. Izuril naj bi tudi pripadnice brigade čečenskih Črnih vdov. Prisegel je, da se bo proti Rusom boril ob vsaki priložnosti in za vsako ceno. Povezan naj bi tudi bil z operativci Al Kaide, čeprav je to zanikal (Večer, 2006:7).

Basajev je tudi sodeloval v 1. in 2. čečenski vojni. V 1. čečenski vojni je leta 1996 uspešno vodil operacijo za osvojitve mesta Grozni. Leta 1999 je skupaj z Khatabom vodil majhno vojsko islamskih fundamentalistov, da bi osvojili sosednjo republiko Dagestan in ustanovili Čečensko-dagestansko islamistično republiko, vendar mu to ni uspelo (http://en.wikipedia.org/wiki/Shamil_Basayev, 29. avgust 2006).

Basajev je v sporočilu, objavljenem na neki čečenski spletni strani, prevzel odgovornost za zajetje talcev v Beslanu. Najbolj iskani možki v Rusiji je v izjavi, da so tako napad na šolo kot napad na dve potniški letali, izvedli pripadniki skupine Rijadaus-Salikhin, ki jim poveljuje (http://banners.24ur.com/bin/article/php?article_id=2046263, 22. september 2006).

V sporočilu, objavljenem na internetu, je zapisal, da so za zajetje talcev v Beslanu odgovorne tudi ruske varnostne sile, saj naj bi napadalcem omogočile varen prehod skozi Severno Osetijo, da bi jim tam pripravile zasedo. Med ugrabitelji naj bi bil ruski dvojni agent, ki naj bi pripeljal teroriste v past. Teroristi naj bi nameravali zajeti severnoosetijska vladna poslopja, nato pa so spremenili načrt in zajeli šolo. Vendar je namestnik ruskega generalnega tožilca zanikal, da bi bil vpleten tudi pripadnik posebnih enot (http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2060984, 30. avgust 2006).

Največji napadi Šamila Basajeva:

Oktober 2005: med napadom v ruskem Nalčiku (glavno mesto ruske republike Kabardino-Balkaria) so umrli številni ljudje.

September 2004: strelci zasedejo šolo Beslan, ruska vlada razpiše deset milijonov ameriških dolarjev za informacije o tem, kje se nahaja Basajev.

Avgust 2004: samomorilski napadalci so uničili dve letali na poti iz Moskve in ubili 89 ljudi.

Maj 2004: prevzame odgovornost za napad na prorusko usmerjenega ruskega predsednika Kadyrova, ki je umrl v bombnem napadu.

Oktober 2002: čečenski uporniki so zasedli gledališče v Moskvi, kjer je umrlo 129 talcev.

Junij 1995: uporniki so vdrlj v bolnišnico v Budjonovsku na jugu Rusije in med napadom je bilo ubitih 100 ljudi.

Leto 1991: Basajev je ugrabil letalo na poti z juga Rusije proti Turčiji, da je pritegnil pozornost mednarodne javnosti (Večer,2006:7; http://en.wikipedia.org/wiki/Shamil_Basayev, 29. avgust 2006)).

PREŽIVELI TERORIST

Edini terorist, ki je ostal živ po zajetju talcev, je Nurpašij Kulajev (glej sliko 7.2.8), ki mu je sodilo sodišče v Vladikavkazu in ga obsodilo na dosmrtno zaporno kazen. Sodišče je Kulajeva spoznalo za krivega terorizma, zajetja talcev in umorov. Kulajev je priznal, da je sodeloval v napadu, vendar je trdil, da ni nikogar ubil. Tožilstvo in sorodniki žrtev so zahtevali smrtno kazen, vendar je Rusija uvedla moratorij na izvajanje smrtne kazni (http://24ur.com/bin/article.php?article_id=3074606, 30. avgust 2006).

Slika 7.2.8: Obsojeni terorist Nurpašij Kulajev

Vir: http://24ur.com/bin/article.php?article_id=3074606, 30. avgust 2006

Prav tako so začeli marca leta 2006 s sojenjem trem policistom, ki teroristom niso uspeli preprečiti ugrabitve. Obtoženi so, da so se zaradi njihove nepazljivosti oboroženi teroristi neopaženo prebili čez mejo. So tudi edini državni uslužbenci, ki so se znašli na zatožni klopi (http://24ur.com/bin/article.php?article_id=3070977, 30. avgust 2006).

V Beslanu so avgusta 2005 leta odprli novi šoli, ki sta nadomestili tisto, v kateri se je odvijala drama s talci. Vsaka od novih šol sprejme 600 učencev. Opremljeni sta z varnostnimi sistemi ter sta moderne gradnje (http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2060444, 30. avgust 2006).

7.3 UKREPI SPREJETI S STRANI RUSKIH OBLASTI PO TERORISTIČNEMU NAPADU V BESLANU

Pred terorističnim dejanjem v Beslanu je zaradi terorističnih napadov v RF prišlo do sprememb v varnostno-obveščevalnem sistemu RF. Ustanovile so se nove enote za boj proti terorizmu oziroma spreminjajo se naloge obstoječih subjektov v nacionalno-varnostnem sistemu, spremembe v vsebini in načinih sodelovanja med varnostnimi in obveščevalnimi službami v boju proti terorizmu, spreminja se zakonodaja s tega področja ter spremembe v samih varnostno-obveščevalnih strukturah (Purg, 2004:163).

Dober teden po dogodkih v Beslanu je ruski predsednik Vladimir Putin na razširjenem zasedanju vlade predstavil vrsto protiterorističnih ukrepov, da bi zaustavil teroristične napade. Ampak ti ukrepi naj ne bi bili neposredno povezani z dogodki v Beslanu, razen ustanovitev posebne zvezne komisije za Severni Kavkaz. Ostali ukrepi naj predstavljali priložnost za uvedbo avtoritarnih reform (povzeto po Petrov v : http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=5212548869186ee50fe3eddacac8051f04&source=Sobotna+priloga, 19. maj 2006).

Po besedah predsednika RF je Rusijo napadel mednarodni terorizem, zato so potrebne spremembe v delovanju varnostnih organov. Poudaril je, da bodo spremembe v skladu z ustavo, vendar se nekateri bojijo, da bodo človekove pravice prva žrtev nove politike (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=203f27661de572adb3ba95c5b86cbfc104&source=Delo, 2. oktober 2006).

Po napovedih načelnika generalštaba ruskih oboroženih sil bo Moskva izvajala »preventivne« napade po vsem svetu, da bi uničila teroriste. Dodal je, da ne bodo uporabili jedrskega orožja. Ukrepali naj bi v najzgodnejših fazah, da bi lahko uničili teroriste ne glede na to, kje so. Rusko državno vodstvo naj bi se torej odločilo za vojaški in ne politični odziv na tragedijo v Beslanu (http://banners.24ur.com/bin/article.php?article_id=2046407, 2. oktober 2006).

Dan po razpletu dogajanja v Beslanu je Putin odredil reorganizacijo oboroženih sil v Severnem Kavkazu, pregrupacijo varnostnih sil v regiji za boljšo usklajevanje med vojsko, policijo in obveščevalno službo. Teroristi so že pred zajetjem talcev v Beslanu v Čečeniji in Ingušetiji z napadi pokazali na nesposobnost tamkajšnjih nameščenih enot vojske, policije in obveščevalne službe (http://banners.24ur.com/bin/article.php?article_id=2045647, 2. oktober 2006).

Vsem državnim agencijam, ki sodelujejo v boju proti terorizmu, je duma podelila večje pristojnosti v skladu s protiterorističnim načrtom, ki ga je sprejela. Državnim uradnikom hkrati grozi s kaznimi, če ti ne bodo pravočasno sprejeli ukrepov za preprečitev terorističnih napadov in če bi ti pomagali ali finančno podpirali teroriste. Duma naj bi sprejela kakih 40 protiterorističnih zakonov (http://banners.24ur.com/bin/article.php?article_id=2045913, 2. oktober 2006).

Po tragediji v Beslanu so se pričeli spraševati, kako bo ta tragedija vplivala na že tako krhke mednacionalne odnose v regiji. Obstajala je tudi bojazen, da bi na severnem Kavkazu izbruhnili novi mednacionalni spopadi.

Prav v Beslanu sta junija 1994 takratna predsednika Severne Osetije in Ingušetije podpisala beslanski sporazum o vračanju inguških beguncev, ki so morali konec leta 1992 pobegniti z osetskega ozemlja. Danes prebivalci Beslana pripadnike sosednjega inguškega naroda sovražijo bolj kot kdaj prej, nič bolje pa o Osetih ne mislijo inguški begunci, ki že dvanajst

let živijo v nemogočih življenjskih razmerah. Razpoloženje v teh dveh severnokavkaških republikah spominja na Balkan v začetku 90. let. (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=151b31a443e66294182386150574b7a104&source=Delo , 29. maj 2006).

8. ZAKLJUČEK

K pisanju diplomskega dela s problematiko terorizma me je spodbudilo teroristično dejanje leta 2004 v Beslanu v Severni Osetiji. Zanimal me je predvsem motiv čečenskih teroristov, zakaj so zajeli prav šole in pri tem povzročili veliko smrtnih žrtev.

Iz teoretičnega stališča ima teroristični napad v Beslanu značilnosti terorizma. Politični cilj čečenskih teroristov je umik ruskih sil iz ozemlja Čečenije ter njihova neodvisna država. Čečenski uporniki so pričeli svetovno javnost opozarjati na svoje zahteve z terorističnimi napadi, saj neodvisnosti države niso dosegli po politični poti. Ruska vlada jim je skušala preprečiti odcepitev od Ruske federacije s prvo in drugo čečensko vojno. Torej se pri doseganju svojega cilja poslužujejo nasilja, ki je nelegitimno. Čečenski teroristi so izvedli več napadov, med katerimi so najbolj znani napadi na moskovsko gledališče leta 2002, napad v Beslanu leta 2004 ter napad na mesto Nalčik leta 2005. Gre za zavestna in ponavljajoča dejanja, saj z enim samim dejanjem čečenski teroristi niso dosegli svojega cilja. Namen čečenskih upornikov je omehčati rusko vlado, da bi ta popustila njihovim zahtevam. Talci, ki so bili zajeti v Beslanu in v drugih napadih, so le trenutne tarče sekundarnega pomena, kajti njihov primarni cilj je ruska vlada in svetovna javnost. Napadi čečenskih teroristov so usmerjeni predvsem na civilne cilje in s tem dosežejo medijsko odmevnost. Z zavzetjem šole v Beslanu so teroristi vzbudili v Rusiji in po svetu veliko pozornosti, kar je bil njihov namen. Brezobzirnost čečenskih teroristov se kaže v tem, da so bili žrtve napada tudi otroci. Bili so dobro organizirani in opremljeni z različnim orožjem in kasneje se je pokazalo, da je bil napad načrtovan.

Vrsta terorizma, ki ga izvajajo Čečeni, je nacionalni/separatistični terorizem, kajti čečenski teroristi želijo doseči samostojnost svoje države in nacije. Čeprav vse večjo vlogo v Čečeniji dobiva islamski fundamentalizem (vahabizem), katerega pripadnik je bil zdaj že ubiti vodja čečenskih upornikov, Šamil Basajev, ne moremo govoriti, da gre za versko motiviran terorizem. Mlajša generacija čečenskih upornikov se je zatekla k islamskemu fundamentalizmu zaradi neuspeha pri doseganju svojega cilja in nezadovoljstva z življenjem v Čečeniji. Prihaja do nenehnega trpinčenja in ubijanja Čečenov s strani ruskih sil. Mednarodne humanitarne organizacije opozarjajo na množično kršenje človekovih pravic. Večina ljudi živi v veliki revščini. Čečenski teroristi imajo finančno podporo s strani pripadnikov islamskega fundamentalizma in so tudi pripadniki te vere, vendar vera ni njihov primarni motiv. Njihov osnovni motiv je še vedno nacionalistične narave.

Pri čečenskih teroristih zasledimo psihološko in kulturno motivacijo. Psihološko motivacijo, ker so teroristi nezadovoljni z življenjem Rusiji in si želijo živeti v svoji neodvisni državi. Čečenski teroristi imajo jasen cilj, za katerega so pripravljeni umreti, ne zdi se jim, da so za civilne žrtve krivi sami, temveč ruska vlada, ker jim ne ustreže v njihovih zahtevah. Kulturna motivacija se kaže v tem, da je del čečenske kulture vzgoja otrok v veri, da se je potrebno bojevati z vsemi, ki so nasprotniki, to so Rusi. Čečeni so vdani vrednotam in načinu življenja, ki se razlikuje od pravoslavnega krščanstva.

Skozi pisanje diplomskega dela so me vodile tri hipoteze. Moja prva hipoteza se glasi, da je vzrok za teroristični napad v Beslanu v dolgotrajnem prizadevanju čečenskih upornikov rusko priznanje neodvisnosti Čečenije, ki so jo Čečeni razglasili po razpadu SZ leta 1991.

Analizirala sem zgodovino Severne Osetije in Čečenije z namenom, da verificiram svojo hipotezo. Na prvi pogled se zdi, da so si čečenski teroristi izbrali za cilj šolo v Severni Osetiji zaradi medsebojnih nacionalnih nesporazumov. Vendar so s tem ciljem čečenski teroristi nakazali nestrinjanje, da se je Severna Osetija pokorila Rusiji in je tako na njeni strani. Večina Osetov je krščanske vere, Čečeni so muslimani. Glavni vzrok terorističnega dejanja je boj Čečenov za neodvisnost Čečenije in boj proti ruskim oblastem. Čečeni se bojujejo za svojo neodvisnost od leta 1991 naprej. Rusija je zato, da bi onеспособila čečenske upornike pri svojih prizadevanjih za neodvisnost izvedla vojaško akcijo. Posledica tega sta bili prva in druga čečenska vojna. Kljub sprejetim sporazumom, v regiji severnega Kavkaza miru ni. Čečenski teroristi s pogostimi napadi dokazujejo, da si bodo še naprej prizadevali za svoj primarni cilj. Rusija je po drugi strani trdno odločena, da ohrani ozemlje Čečenije znotraj svojih meja, saj s tem svetu dokazuje, da je sposobna obvladovati svoje nacionalne probleme. Torej lahko svojo prvo hipotezo potrdim.

Naslednja hipoteza se glasi, da teroristični napad v Beslanu ni približal Čečenije k neodvisnosti in ni zamajal ruske politike do Čečenije.

Za potrditev te hipoteze sem analizirala dogajanje med reševanjem talcev in kakšne ukrepe je sprejela ruska oblast po končanem reševanju talcev. Teroristi so za izpustitev talcev zahtevali neodvisnost Čečenije, prisotnost tedanjih predsednikov Ingušetije in Čečenije ter izpustitev čečenskih teroristov iz zaporov v Ingušetiji. Do pogajanj s teroristi ni prišlo, ker je prej izbruhnila eksplozija v šoli, nakar je sledil vdor ruskih notranjih varnostnih sil v šolo in reševanje talcev. Po nekaterih virih naj bi na pogajanja s teroristi skušal priti tedanji čečenski predsednik Mašadov, vendar mu to ni uspelo.

Svojo drugo hipotezo potrjujem, da teroristični napad v Beslanu ni približal Čečenije k neodvisnosti in ni zamajal ruske politike do Čečenije, saj Rusija še vedno ni priznala njene

neodvisnosti. Po dogajanju v Beslanu je Putin sprejel vrsto protiterorističnih ukrepov. Ukazal je reorganizacijo vojske na področju Severnega Kavkaza ter boljšo usklajevanje med obveščevalnimi službami, policijo in vojsko. Duma je sprejela daljnosežni protiteroristični načrt, ki podeljuje državnim agencijam večje pristojnosti za boj proti teroristom. Teroristi so kvečjemu prispevali k večjim protiterorističnim ukrepom s strani ruskih oblasti, niso pa prispevali k popuščanju njihovim zahtevam.

Tretja hipoteza se glasi, da je ob posredovanju ruskih varnostnih sil zaradi slabe usklajenosti in organiziranosti enot, ki so izvajale reševanje talcev, prišlo do velikega števila žrtev.

Za potrditev te hipoteze sem analizirala reševanje talcev in nato predstavila komisije, ki so se ukvarjale z učinkovitim reševanjem talcev ruskih notranjih varnostnih sil. Pri reševanju talcev se je pokazala neučinkovitost sodelovanja med enotami Spetznaz, Alpha, Vypmel in OMON. Do tega je prišlo, ker različne enote niso imele enotnega vodje, ki bi vodil reševanje talcev celovito. Ko je prišlo do prvih spopadov med ruskimi enotami in teroristi, sploh ni bilo vseh ruskih enot na kraju dogajanja. Preživeli talci in sorodniki umrlih talcev obtožujejo ruske sile, da so krive za veliko število žrtev, ker so pri reševanju uporabili tank in minomete. Te so uporabili za lažji vstop v šolo in da so talci lažje pobegnili iz stavbe. Vseeno bi lahko enote ruskih sil preprečile žrtve (323 mrtvih, od tega 156 otrok), če bi učinkoviteje sodelovale med seboj in imele enotnega vodjo. Tako pa so odločitve o posredovanju sprejemale enote vsaka zase. Tako potrjujem tudi svojo tretjo hipotezo.

Ruske oblasti so v letu 2005 izvedle uboj čečenskega predsednika Mašadova ter leto kasneje vodjo čečenskih teroristov Šamila Basajeva z namenom, da omejijo terorizem v kavkaški regiji. S smrtjo Basajeva še ni konec vojne v Čečeniji, ki pa jo je potrebno brez uporabe nasilja končati.

Terorizem bo še naprej obstajal v mednarodni skupnosti. Kako se bo razvijal, lahko samo ugibamo. Njegov razvoj je odvisen od političnih, gospodarskih, družbenih in verskih razmer. Obstaja bojazen, da bodo v prihodnosti teroristične skupine uporabile orožje za množično uničevanje, kar lahko povzroči vsesplošno paniko. Po razpadu SZ se je jedrsko orožje pojavilo na črnem trgu. Teroristične skupine verjetno ne bi dejansko uporabile orožja za množično uničevanje, temveč bi ga uporabile kot sredstvo izsiljevanja za doseg svojih ciljev.

9. VIRI IN LITERATURA

9.1 KNJIGE

1. Giduck, John (2005): *Terror at Beslan*. Archangel Group Inc.. Kanada
2. Grizold, Anton in Ferfila, Bogomir (2000): *Varnostne politike velesil*. FDV. Ljubljana.
3. Kobetz, R.W. (1978): *Target Terrorism: Providing Protective Services*. Maryland. International Association of Chief of Police.
4. Krunić, Zoran (1997): *Strategija posrednega nastopanja*. Unigraf,. Ljubljana.
5. Laqueur, Walter (2003): *No End to War, Terrorism in Twenty – First Century*,. Continium. New York in London.
6. Laqueur, Walter (2004): *Voices of Terror*. Reed Press. Canada.
7. Lia, Brynjar (2005): *Globalisation and the Future of Terrorism, Patterns and Predictions*. Routledge. New York.
8. Martin, Gus (2003): *Understanding Terrorism, Challenges, Perspectives, and Issues*. Sage Publikcations. ZDA.
9. Pettiford, Lloyd in Harding, David (2003): *Terorizem, nova svetovna vojna*. Arcturus Publishing Limited. New York.
10. Rupnik, Anton (1999): *Tretji Rim, Rusija nekoč in danes*. zbirka Spekter.
11. Stern, Jessica (1999): *The Ultimate Terrorist*, Harvard University Press. Velika Britanija.
12. Svete, Uroš (2007): *Civilna obramba v Ruski federaciji*. Učno gradivo pri predmetu Civilna obramba I. 1-25. Fakulteta za družbene vede. Ljubljana.
13. Whittaker, David J. (2003): *The Terrorism Reader*. Routledge. London.
14. Wilkinson, Paul (2002): *Terrorism versus Democracy. The Liberal State Response*. Frank Cass Publishers. London.
15. Yonah, Alexander (2002): *Combating terrorism*. University of Michigan. Michigan.

9.2 ČLANKI IZ ZBORNIKOV, ENCIKLOPEDIJ IN SLOVARJEV

16. Dupoy, Trevor N. (1993): International Military and Defence Encyclopedia. A Division od Maxwell Macmillian, Brassey's. Washington. New York, 665
17. Kushner, Harvey W. (2003): Encyclopedia of Terrorism. Sage Publications. Long Island University. Združene države Amerike, 359
18. Schmid, Alex P. (2000): Terrorism and the Use of Weapons of Mass Destruction: From Where the Risk? V Taylor, Max. in Horgan, John (ur.) *The Future of Terrorism*, 108-116. John Frank Cass Publishers. Velika Britanija.
19. Sobel, Lester A. (1978) (ur.): *Political Terrorism*. Volume 2. 1974-78. Clio Press. Oxford, 2

9.3 ČLANKI IZ REVIJ IN ČASOPISOV

20. Anžič, Andrej (2002): Mednarodni terorizem – varnostni izzivi in dileme. *Teorija in praksa* 39 (3), 454-466
21. Arsić, Stanislav (2001): Balkanska cona somraka. *Obramba* 33 (11), 10-13
22. Bećirović, mag. Zijad (2001): Religija: Grožnja ali rešitev za sodobni svet. *Obramba* 33 (10), 6-8
23. Kopal, Gregor (1998): Narava oboroženih spopadov v petih državah nekdanje SZ (4. del). Iskre pod pepelom. *Obramba* 30 (2), 26-27
24. Prezelj, Iztok (2006): Teroristično ogrožanje nacionalne in mednarodne varnosti. *Varstvoslovje* 8 (1), 18-30
25. Purg, Adam (2004): Spremembe varnostno-obveščevalnega sistema v luči boja proti mednarodnemu terorizmu po 11. septembru 2001: študija primera Ruske federacije. *Varstvoslovje* 6 (2), 163-169
26. Preiskava ruskega tožilstva oprala oblasti krivde za pokol v Beslanu (2005). *Večer*, 28. december, 6
27. Slatenšak, Boštjan (2004): Človeška cena sodobne vojne. *Obramba* 36 (12):28-31
28. Smrt krvnika iz Beslana (2006). *Večer*, 11. julij, 7
29. Škrjanc, Robert (2004): Terorizem – daleč, a vendar tako blizu. *Obramba* 36 (10), 4-5

9.4 INTERNETNI VIRI

30. Agentura.Ru Studies and Research Centre ASRC: Soldatov, Andrei in Borogan, Irina: *Terrorism prevention in Russia: One Year After Beslan*. Dostopno na <http://studies.agentura.ru/english/listing/terrorismprevention/> (8. januar 2007).
31. Baev, Pavel, Koelher, Jan in Zurcher, Christoph (2002): *Civil Wars in the Caucasus, Case- Studies on The Economics and Politics of Civil Wars*. A Collarobative Project Betwen The World Bank Development Economics Resarch Group (DECRG). UN Studies Program. Dostopno na <http://www.univie.ac.at/politikwissenschaft/caucasus.pdf> (8. januar 2007).
32. Commite on Conscience, Chechnya Overview. Dostopno na <http://www.usmmm.org/conscience/alert/chechnya/> (12. avgust 2006).
33. *Jane's.com*: Russia's New Pre-empitve Strategy, Dostopno na http://www.janes.com/security/international_security/news/fr/fr040923_1_n.shtml (17. november 2006).
34. *Kommersant, Russia Daily on line*: Republik of North Ossetia. Dostopno na www.kommersant.com/tree.asp?rubric=5&node=448&doc_id=-105 (11. april 2006).
35. Laqueur, Walter (1987): *The Age of Terrorism*. Boston: Little. Brown and Company, 72. Dostopno na http://www.unc.edu/depts/diplomat/archives_roll/2001_10-12/schrader_terrorism/schrader_terrorism.html (8. september 2006).
36. Nichols, Johanna (1995): *Who are Chechen?*. Dostopno na <http://www.hartford-hwp.com/archives/63/077.html> (25. avgust 2006)
37. *Agentura.ru*: Soldatov Andrei: FSB Reform: Changes Are Few and Far between. Dostopno na <http://www.agentura.ru/english/press/about/jointprojects/mn/fsbreform/> (1. oktober 2006).
38. *Agentura.ru*: FSB structure. Dostopno na <http://www.agentura.ru/english/dosie/fsb/structure/> (1. oktober 2006).
39. *Slate.com*, Gessen, Masha: Chechnya, What drives the separatists to commit such terrible outrages? Dostopno na: <http://www.slate.com/id/2106287/> (12. avgust 2006).

40. Šamil Basajev. Dostopno na http://www.economist.com/obituary/displaystory.cfm?story_id=7160644 (28. junij 2006).
41. Wilhemsen, Julie (2004): *When Separatist Become Islamists: The case of Chechnya*. Forsvarets Forskningsinstitut (FFI). Norwegian Defence Research Establishment. Kjeller. Norway. Dostopno na www.nupi.no/IPS/filestore/0445.pdf (8. januar 2007).

BBC.com:

45. BBC News, North Caucasus: At a glance. Dostopno na <http://newswww.bbc.net.uk/1/hi/world/europe/3632274.stm> (11. april 2006).
46. Beslan School Siege. Dostopno na http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/world/04/russian_s/html/1.stm (17. avgust 2006).
47. The Chechen Conflict. Dostopno na <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/3293441.stm> (16. avgust 2006).

GlobalSecurity.org:

42. First Chechnya War - 1994-1996. Dostopno na <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/chechnya1.htm> (17. avgust 2006).
43. Beslan investigation extended until Jan.1 2007 – prosecutor. Dostopno na <http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2006/06/mil-060616-rianovosti02.htm> (29. avgust 2006).

Mosnews.com:

44. Beslan Commission Refutes Reports of Authorities Incompetence in School Siege Actions. Dostopno na <http://www.mosnews.com/news/2005/12/27/beslanreport.shtml> (29. avgust 2006).
45. CNN.com, The War in Chechnya. Dostopno na: <http://www.mosnews.com/mn-files/chechnya.shtml#news> (12. avgust 2006).

46. School Siege in North Ossetia. Dostopno na: <http://www.mosnews.com/mn-files/school.shtml> (13. februar 2006).

CNN.com:

47. CNN.com, russia school siege toll tops 350. Dostopno na <http://www.cnn.com/2004/WORLD/europe/o9/04/russia.school/> (18. maj 2006).

Wikipedija:

48. Atentat. Dostopno na <http://sl.wikipedia.org/wiki/Atentat> (19. september 2006).

49. Beslan school hostage crisis. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Beslan_hostage_crisis (22. september 2005).

50. Čečenija. Dostopno na <http://en.wikipedia.org/wiki/Chechnya> (12. avgust 2006).

51. Desničarski terorizem. Dostopno na http://sl.wikipedia.org/wiki/Terorizem#Desni.C4.8Darski_terorizem (19.9.2006).

52. First Chechen War. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/First_Chechen_War (17. avgust 2006).

53. North Ossetia – Alania. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/North_Ossetia-Alania (12. avgust 2006).

54. Odstopil predsednik Severne Osetije. Dostopno na <http://en.wikipedia.org/wiki/Beslan> (12. september 2006).

55. OMON. Dostopno na <http://en.wikipedia.org/wiki/OMON> (1. oktober 2006).

56. Shamil Basayev. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Shamil_Basayev (29. avgust 2006).

57. Spetsnaz. Dostopno na <http://en.wikipedia.org/wiki/Spetsnaz> (8. januar 2007).

58. Terorizem. Dostopno na <http://sl.wikipedia.org/wiki/Terorizem> (19. september 2006).

59. Vympel. Dostopno na <http://en.wikipedia.org/wiki/Vympel> 1. oktober 2006).

24ur.com:

63. Basajev prevzel odgovornost. Dostopno na http://banners.24ur.com/bin/article/php?article_id=2046263 (22. september 2005).

64. Basajev: Za Beslan odgovorna Rusija. Dostopno na http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2060984 (30. avgust 2006).
65. Našli trupla 30 - teroristov iz Beslana. Dostopno na http://banners.24ur.com/bin/article.php?article_id=2045647 (2. junij 2006).
66. Odstopil predsednik Severne Osetije. Dostopno na http://banners.24ur.com/bin/article.php?article_id=2057133 (2. junij 2006).
67. Obsojeni terorist. Dostopno na http://24ur.com/bin/article.php?article_id=3074606 (26. maj 2006).
68. Policistom sodijo zaradi Beslana. Dostopno na http://24ur.com/bin/article.php?article_id=3070977 (16. marec 2006).
69. So oblasti ravnale pravilno? Dostopno na http://banners.24ur.com/bin/article.php?article_id=2046407 (2. oktober 2006).
70. Parlament o krvavi drami v Beslanu. Dostopno na http://banners.24ur.com/bin/article.php?article_id=2046407 (2. oktober 2006).
71. Spomin na tragedijo. Dostopno na http://banners.24ur.com/bin/article_print.php?id=3060276 (22. september 2005).
72. Ugrabitev v Beslanu je vodil »Polkovnik«. Dostopno na http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2045913 (10. september 2005).
73. Ugrabitev v Beslanu je vodil »Polkovnik«. Dostopno na http://banners.24ur.com/bin/article.php?article_id=2045913 (2. oktober 2006).
74. V Beslanu odprli novi šoli. Dostopno na http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2060444 (17. avgust 2005).

Spletno Delo:

75. Čibej Boris: Demokracija brez zavor in krmilnega mehanizma. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=5212548869186ee50fe3eddacac8051f04&source=Sobotna+priloga (19. maj 2006).
76. Deset dni vojne proti Rusiji. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50id=1a034f2f9a2c9f2ea8ae0f49a8a1d37204&source=Delo (2. oktober 2006).
77. Koliko zajetih otrok bi lahko rešili. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=203f27661de572adb3ba95c5b86cbfc104&source=Delo (2. oktober 2006).

78. Putin izpolnjuje svoje obljube. Dostopno na
http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,369,85360 (31. maj 2006).
79. Sorodniki žrtev ogorčeni. Dostopno na
http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,396,108610 (31. maj 2006).
80. Tragični prvi dan šole. Dostopno na
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=54f882668765286415277e531a5da5404&source=Delo (19. maj 2006).
81. Tragičen razplet ugrabitve. Dostopno na
http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=f8b01b9c9c1b1719c93423107c661a704&source=Delo (19. maj 2006).